

Tautinių

BENDRIJŲ NAUJIENOS

Vasario 6 dieną 21 kartą įvyko Tautinių bendrijų namų rengiama tradicinė „Duonos šventė“, sulaukianti vis didesnio tautinių bendrijų palaikymo. Šioje šventėje dalijamasi savo tautos duona, pagarba jai grįstomis tradicijomis.

Klaipėdos TKC renginių kaleidoskopas

◆ Klaipėdos tautinių kultūrų centras (TKC) atsiliepė į Valstybinės lietuvių kalbos komisijos kvietimą švęsti lietuvių kalbos dienas ir rengti kalbai skirtus renginius. Šiomet surengta viktorina „Pažink Lietuvą lietuviškai“. Anksčiau vyko renginys lietuviškai kalbėti subūręs Klaipėdos tautinių bendruomenių sekmdieninių mokyklų vaikus. Lietuvių kalbos TKC mokosi beveik 100 žmonių. Valstybinės kalbos mokymus finansuoja Tautinių mažumų departamentas prie LR Vyriausybės ir Valstybinė lietuvių kalbos komisija.

Nuotr. iš TKC arch.
Viktorina „Pažink Lietuvą lietuviškai“

Nuotr. autorius F. Jagadeš
Pažintis su indų kalba.

toji kilmė“ eksponuota Klaipėdos tautinių kultūrų centre. „Ši paroda yra tikrai įvairiapusė tiek žanro, tiek technikos prasme. Tai ir pastelė, ir aliejus, ir akrilas, ir grafika. Norime parodyti įvairialypį dailininkų potencialą“, – teigė parodos kuratorius Valerijus Serioginas.

◆ Besibaigiant stačiatikių šventiniam kalėdiniam laikotarpiui, pasibuvimui kartu rinkosi Klaipėdos rusų bendrijos „Lada“ nariai, prijuočiantys, draugai ir pažįstami. Su gražiausiomis metų šventėmis susirin-

Nuotr. iš TKC arch.
Kaiėdos.

Nuotr. iš TKC arch.
Užgavėnės.

◆ Surengta popietė, suteikusi galimybę iš pirmų lūpų išgirsti, kaip skamba indų kalba ir pamatyti, kaip atrodo indiški rašmenys. Įdomu tai, kad Indijoje yra 22 oficialios, Konstitucijos pripažįstamos kalbos. Pagrindinėmis Indijos kalbomis įvardijama 120, o pridėjus dar ir regionines tarmes Indijoje vartojama per 1600 kalbų. Vidutiniškai kiekvienas indas kalba 3-4 skirtingomis kalbomis.

◆ Centre vykusioje vakaronėje skambėjo azerbaidžanietiška muzika, atliekama tautiniais instrumentais – styginiais tar, saz ir azerbaidžanietišku būgnu gaval, šokti azerbaidžanietiški šokiai. „Tai bendrystės šventė, kai vyresnieji perduoda jaunesnei kartai savo žinias ir prisiminimus. Taip perduodami ir tradicijas. Tuo pačiu paminint ir Pasaulio azerbaidžaniečių solidarumo dieną“, – teigia Klaipėdos regiono azerbaidžaniečių draugijos „Azeris“ narė Rena Mammadova.

◆ Nuo abstrakcijų iki peizažų, natūrmortų ir autportretų interpretacijų – tokia Lietuvoje gyvenančių baltarusių kilmės dailininkų darbų paroda „Gim-

kusius sveikino bendrijos „Lada“ pirmininkė Svetlana Vasičkina. Tautinių kultūrų centre skambėjo dainos, žaidimai ir šokiai, prisimintos senosios slaviškos tradicijos ir papročiai, kalėdota iš širdies.

◆ Vasario 22 d. vyko spalvinga Užgavėnių šventė, kuri sutraukė daugiau nei 500 žiūrovų. Šventės metu buvo kepami auksiniai blynai, svečiai vaišinami karšta arbata, o skomorochai kūrė tikrą liaudies atmosferą.

◆ Vasario 21-ąją Klaipėdos baltarusių bendrija „Krynica“ su jos pirmininku Nikolajumi Logvinu pakvietė uostamiestyje gyvenančius baltarusius paminėti Tarptautinę gimtosios kalbos dieną. Ši graži tradicija puoselėjama jau 20 metų

◆ Vasario 24-ąją kartu su Ukraina pirmą kartą paminėta Nacionalinė maldos diena. Paminėtos ketvirtosios Rusijos invazijos metinės, bendra malda pagerbti Ukrainos gynėjai ir žuvusieji didvyriai. Min-timis dalijosi ukrainiečių kultūros puoselėtojas uostamiestyje Leonid Tregub.

Nuotr. iš TKC arch.
Azerbaidžaniečių vakaronė.

Nuotr. aut. L. Sobolev
Baltarusių parodos atidarymas.

Nuotr. iš TKC arch.
Baltarusiai minėjo Gimtosios kalbos dieną.

Nuotr. iš TKC arch.
Leonid Tregub.

Tikriausiai ir Jūs nepajutote, kaip prabėgo 2026-ųjų pirmasis ketvirtis? Atrodo visai neseniai bendravome per kalėdinius renginius, sveikinome vieni kitus su Naujaisiais metais ir štai... už lango jau balandis.

Šie metai tautinėms bendrijoms ypatingi. Seimas, įvertindamas tautinių mažumų indėlį į šalies kultūrą, ekonomiką, politiką, pakvietė 2026-uosius pažymėti ir kaip Lietuvos tautinių bendrijų metus. Prie to aktyviai prisideda tiek tautinės bendrijos, tiek jų veiklą koordinuojantys centrai. Jau per pirmąjį ketvirtį Lietuvoje buvo surengta daug įvairių ir puikių renginių. Apie dalį jų pasakojame ir šio leidinio puslapiuose.

Vienas didžiausių ir svarbiausių – Tautinių bendrijų namų rengiama tradicinė Duonos šventė, suburianti vis daugiau dalyvių ir daugumą jų įamžinome šiame numeryje. Išties duona sujungia visas tautas.

Tvirčiausia mus vienijanti gija yra Lietuva, kurioje vieni gyvename nuo gimimo, kurių tėvai, seneliai ir dar senesnės kartos čia savo rankomis augino duoną, statė namus, ugėdė vaikus. Kiti čia atvyko vejami politinių įvykių. Trečius atvedė meilė, karjeros galimybės... Kiek žmonių, tiek ir likimų. Lietuva – nuo senų laikų daugiatautė šalis. Ir dabar joje gyvena apie 400 tūkst. žmonių, atstovaujančių daugiau kaip 150 tautų. Taip pat per 200 tūkst. užsieniečių. Pokalbiuose su teisingumo ministre Rita Tamašuniene ir Ministrės Pirmininkės patarėju Aleksandru Radčenko stengėmės atsakyti į klausimus, kokiais sprendimais, įstatymais stengiamasi apsaugoti šalį nuo nepageidautinų susidūrimų tautiniu ar religiniu pagrindu, kokios galimybės suteikiamos tautinėms mažumoms ir Lietuvoje gyvenantiems užsieniečiams.

Šio numerio naujovė – svarbiausių renginių kalendorius.

Gerbiami tautinių bendruomenių nariai, mums visada malonu sulaukti Jūsų kvietimų į renginius, Jūsų įspūdžių, nuomonių, kūrybos. Juk visa tai įsilieja į Lietuvos kultūros lobyną. Sveikiname Lietuvos rumunų kultūros bendriją „Dačija“. Jų pavasario sutikimo šventė Marcišor įtraukta į Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą. Džiaugiamės, kad į šį sąvadą įtrauktas ir romų kultūros festivalis „Gypsy Fest“. Šie abu renginiai tapo Lietuvos nacionaline vertybe.

Daugiau informacijos rasite:

www.tmde.lrv.lt/lt

www.tbn.lt

www.klaipedatkc.lt

 TautiniuBendrijuNamai

 154kulturos

Leidėjai

Leidžia VšĮ Tautinių bendrijų namai

Raugyklos g. 25, LT-01140 Vilnius

Tel.: 0 5 216 0408

El. p.: info@tbn.lt

Leidinių remia Tautinių mažumų departamentas
prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

ISSN 2029-7394 | Tiražas: 600 vnt.

Elektroninė forma – ISSN 3120-9246

Leidinių spaudai parengė VšĮ „Bendrauk, ugdyk save, keiskis“
Maketavo Šarlota Jaraitė-Bovina
Spausdino UAB „Spaudos praktika“
Leidėjų nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone

Turinys

AKTUALIJOS

Tautinių mažumų teisių apsauga – Vyriausybės programoje	2
Aleksandr Radčenko: „Pagal dėmesį tautinėms ma- žumoms XX Vyriausybės programa yra išskirtinė“	4
Aptarti veiklos planai	8
Susitikimas su kultūros ministre	8
Lėšos skirtos 121 projektui	8
Sutarta stiprinti bendradarbiavimą	8
Buvome ir esame kartu	9
Veiksmingesnei integracijai – moksliniai tyrimai	9
Romų visuomenės centrui – 25-eri!	10

JUOS PRISIMENAME

Irenos magijos paslaptis – jai rūpėjo kiti	12
Prisimindami žuvusiuosius kviečiame – neleiskim pasikartoti	15
Popietė Aleksandrui Melechui prisiminti	18
Lietuva pagerbė žydų gelbėtojus	18

KULTŪRA

Marcišoro šventė tampa Lietuvos nacionaline vertybe ..	19
UNESCO pripažinimo verta bendrystės šventė	20
Klaipėdoje – ispaniškos kultūros pliūpsnis	25
Bendruomeniška Ramadano pradžia	27
Šlapelių muziejuje – Milos Kudinos darbų paroda	28
Ukrainiečiai pagerbė savo kūrėjus ir prisiminė skaudžius įvykius	29

PATIRTYS

Bendra istorija: primirštų puslapių atskleidimas	30
--	----

LIETUVIŲ KALBA

Popietė Vaičiaičiui ir lietuvių kalbai	31
Galimybės mokytis lietuvių kalbos	31
Jie kalba ir rašo lietuviškai	32

KŪRYBOS KRAITĖ

Józefa Kodis, Sergey Sys, Aliaksandra Žiriakova-Kačan

Tautinių mažumų teisių apsauga – Vyriausybės programoje

2021 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis, Lietuvoje gyveno 2 mln. 810 tūkst. gyventojų, iš kurių 432 tūkst. save įvardino tautinių mažumų atstovais, puoselėjančiais savo kultūrą, kalbą, išpažintais savo tautos tikėjimą. Teisė tam jiems suteikia ir Lietuvos Respublikos Konstitucija. Apie tautinių mažumų teisių apsaugą mūsų šalyje kalbamės su teisingumo ministre Rita Tamašuniene.

Gerbiama ministre, praėjusių metų pabaigoje susitikime su Tautinių mažumų departamento prie LR Vyriausybės direktoriumi Dainiumi Babilu akcentavote, kad vienas iš šios Vyriausybės ir Jūsų tikslų – užtikrinti tautinių mažumų teisių apsaugą ir kad tai numatyta šios Vyriausybės programoje. Gal galite plačiau pakomentuoti, kokias priemones planuojama įgyvendinti?

Mūsų tautinės mažumos yra neatskiriama Lietuvos ir Lietuvos istorijos dalis, todėl labai svarbu joms sudaryti sąlygas puoselėti savo kalbą, kultūrą, religiją.

Pagrindinis tai leidžiantis daryti dokumentas yra Tautinių mažumų apsaugos konvencija, kurią Lietuva yra ratifikavusi ir mėgina įgyvendinti viešajame gyvenime. Tautinių mažumų teisėms pastiprinti Vyriausybės programoje numatyta nemažai priemonių, kurios yra įtrauktos į Vyriausybės veiklos planą.

Viena tokių priemonių, įtraukta tautinių mažumų atstovų pageidavimu, yra asmenvardžių rašymas jų kalba. Jau esame pajudėję į priekį. Asmens tapatybės dokumentuose asmenvardžių rašyme įteisintos trys lotyniškos raidės, bet nesant diakritinių ženklų nėra ir visiškos galimybės tiksliai užrašyti didelę dalį asmenvardžių. Diakritinių ženklų įteisinimas svarbus ir lenkams, ir latviams, ir vokiečiams, ir kitų tautų atstovams, bet tai nėra lengvas politinis sprendimas. Teigiama, kad diakritinių ženklų įteisinimas asmenvardžiuose nesuderinamas su Valstybinės kalbos įstatymu ir valstybinės kalbos statusu. Noriu patikinti, kad savo tapatumo įteisinimas asmens dokumentuose, rašant savo vardą ir pavardę gimtąja kalba, tikrai nesumenkina valstybinės kalbos statuso.

Tautinėms mažumoms gerai mokėti valstybinę kalbą yra garbės dalykas, o turėti asmens dokumentuose savo tapatybės žymenį, siejantį su protėviais, yra ir atsakomybė prieš savo tautą, savo šeimą.

Ir labai norėtusi būtent tokio politinio požiūrio. Nors diskusija nebus lengva, bet bandysime pateisinti nemažos tautinių mažumų dalies lūkesčius.

Kitas labai svarbus klausimas yra švietimas. Džiaugiamės mūsų šalyje esama tautinių mažumų švietimo sistema. Tautinių mažumų ugdymas yra valstybinės švietimo sistemos dalis, taigi valstybė formuoja ir tautinių mažumų mokyklų prioritetus, programas. Jos yra identiškos visoms Lietuvos mokykloms, sudarant galimybes vaikams mokytis ir gimtosios kalbos. Tėvai savo vaikus išleidžia į jų manymu pasirinktą geriausią mokyklą, geriausią jų vaikams aplinką. Tautinių mažumų mokyklos – atliepia tėvų poreikius bei lūkesčius ir pasiekia gerų rezultatų. Ir tai rodo tautinių mažumų atstovų užimamos aukštos pozicijos valstybėje – Seimo ir Vyriausybės atstovai, įvairių institucijų vadovai. Daug tautinių mažumų atstovų dirba pareigūnais. Tačiau kažkodėl kažkam vis kyla noras švietimo sistemą tobulinti. Vienas tokių tobulinimų yra klasių formavimas, nustatant mažiausią mokinių skaičiaus klasėje ribą. Jei norime išsaugoti tautinių mažumų mokyklas, labai svarbu leisti joms formuoti ir mažesnes klases. Vaikų tikrai dvigubai ar trigubai nepadaugės, tad nesant leidimo formuoti mažesnes

klases daliai tautinių mažumų mokyklų savivaldybės gali sumažinti statusą ar net jas uždaryti. Todėl labai svarbu užtikrinti galimybę formuoti mažesnes klases. Tokio sprendimo labai laukia ir švietimo bendruomenė, ir tėvai.

Mes bendradarbiaujame su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija ir su ministre, su švietimo organizacijomis, susijusiomis su tautinių mažumų švietimu ir, manau, kad bendromis pastangomis pavyks rasti gerų sprendimų. Juo labiau, kad šios Vyriausybės ir daugelio valdančiosios koalicijos partnerių nuomone, reikia išsaugoti regionuose esančias mokyklas. Tautinių mažumų mokyklos yra tam tikruose regionuose ir tam tikrose savivaldybėse, kuriose gyvena tautinių mažumų atstovai. Tikimės, kad Švietimo, mokslo ir sporto ministerija atsižvelgs į šį tautinių mažumų norą.

2025 m. Lietuva pasiekė geriausią Europos žmogaus teisių teismo (EŽTT) sprendimų įgyvendinimo rezultata. Galbūt šis rezultatas siejasi ir su tautinių mažumų atstovų teisėmis?

Išties džiaugiamės, kad proveržis įvyko. Teisingumo ministerija atstovauja Lietuvai EŽTT ir taip pat koordinuoja teismo sprendimų įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu. Šiomet pasiektas geras rezultatas, užbaigta apie 60 proc. Teisingumo ministerijos vykdymo priežiūroje buvusių bylų, gerokai viršijant ankstesnių metų vidurkį. Bylų, susijusių su tautinių mažumų teisėmis šiuo metu nėra.

Tačiau kai kurios Lietuvoje sunkiai sprendžiamos problemos siejasi ir su tautinėmis mažumomis. Viena tokių – dešimtmečius besitęsiantis žemės grąžinimas Vilniuje ir aplink Vilnių esančiose vietovėse. Grąžinimą apsunkino Lietuvoje priimtose ir analogų neturinčiose įstatymo pataisose, leidžiančiose žemę persikelti iš vienos vietos į kitą. Tai ypatingas įstatymas, stebinantis ir kitas valstybes, nes Lietuvoje žemė ėmė skraidyti. Įstatymas sukėlė labai galias pasekmes ir procesas iki šiol nėra baigtas. Žmonės įsitikinę, kad, jei Vilniuje ar apie Vilnių yra laisvos žemės, jiems turėtų būti atkurta nuosavybė, deja, procesai užstrigę. Kai žmogus tiek metų negauna to, kas jam priklauso, be abejo, jis kreipiasi į teismus, kuriuos laimi ir valstybei reikia kompensuoti jam patirtą žalą kitais būdais: mišku ar kitos paskirties žeme, žeme kaimiškoje vietovėje. Bet žala turi būti atlyginta teisingai, įvertinant, kad šie žmonės daugiau kaip trisdešimt metų nedisponuoja savo turtu. Kaip jų turtas sovietiniais laikais buvo nacionalizuotas, taip iki šiol jis ir tebėra nacionalizuotas, o siūlomoms kompensacijoms išties neadekvačios.

Kaip mūsų šalies tautinių mažumų politika atrodo ES kontekste?

Nors Teisingumo ministerija nėra susijusi su tautinių mažumų politika, bet galiu pasidalyti savo asmenine nuomone. Vertinant dokumentaliai Lietuvoje tautinių mažumų politika atrodo gan gerai. Priimtas Tautinių mažumų įstatymas, esame ratifikavę

Tautinių mažumų apsaugos konvenciją, turime kitus svarbius dokumentus. Ir gyvenime negalime teigti, kad pas mus prasta situacija. Tikrai ne, bet mes labai ir galime lygintis su kitomis Europos valstybėmis, nes kalbant apie istorinį ir geopolitinį kontekstą situacija yra skirtinga. Žinoma, mes visada lyginamės su geriausiais pavyzdžiais, kaip Skandinavijos ir kitos Europos valstybės, kur tautinių mažumų teisės labai užtikrinamos, bet pasaulyje yra įvairių situacijų ir yra šalių, kuriose tautinių mažumų politika žymiai prastesnė.

Mano manymu, tautinių mažumų politiką turime vertinti savo šalies viduje ir ieškoti galimybių jai pagerinti tiek tobulindami teisinę bazę, tiek gerindami sąlygas teisės aktams įgyvendinti.

Rita Tamašunienė

Praėjusiais metais įsigaliojo Tautinių mažumų įstatymas, tačiau išryškėjo ir taisytinių dalykų. Galbūt Teisingumo ministerija jau rengia šio įstatymo pataisas?

Tautinių mažumų įstatymo priėmimas buvo labai svarbus Lietuvos žingsnis, bet jis yra gana deklaratyvus dokumentas. Įstatymui tobulinti buriama darbo grupė. Kviečiame ekspertus iš aukštųjų mokyklų, tautinėms mažumoms atstovaujančių institucijų ir, tikiuosi, pavyks parengti įstatymo pataisas bei sustiprinti tą teisę, kuri šiuo metu Lietuvoje yra svarbiausia. Tai, kaip minėjau, asmenvardžių rašyba asmens tapatybės dokumentuose, tautinių mažumų švietimas, savo kultūros puoselėjimas.

Šis įstatymas atskyrė istorines tautines mažumas nuo Lietuvoje gyvenančių užsieniečių. Dėl kai kurių jų visuomenėje kyla įvairių baimių, Jūsų manymu, kiek jos pagrįstos?

Baimės dažniausiai kyla dėl didelių kultūrinių ir religinių skirtumų. Jei slavų tautos mums yra istoriškai pažįstamos, jie, kaip ir mes, yra krikščionys, žmonių iš Azijos šalių pasaulis mums mažiau pažįstamas ir jų atsiradimas Lietuvoje asocijuojasi su svetimumo atėjimu. Todėl jie priimami su didele atsarga. Tačiau, mano vertinimu, labai gerai, kad įstatymu buvo atskirtos istorinės mažumos ir šalyje gyvenantys užsieniečiai. Tai leidžia Lietuvos gyventojams paaiškinti, kad tautinių mažumų atstovai yra šalies piliečiai, o užsieniečiai yra tik laikini šalies gyventojai. Jie yra prižiūrimi tiek vidaus reikalų, tiek teisingumo, tiek saugumo sistemų. Jų buvimas Lietuvoje yra susietas su pareiga dirbti, laikytis nustatytų taisyklių. Kaip matome iš įvykių kai kuriose ES šalyse, kuriose gyvena daugiau užsieniečių, atsiranda ir tam tikrų grėsmių. Jie buriasi, nori įsitvirtinti šalyje su savo kultūrinėmis ir religinėmis skirtybėmis, ir ne-

retai linkstama į grėsmingą ekstremizmą. Dėl to atsakingos institucijos turi tam skirti daugiau dėmesio ir stebėti situaciją. Labai svarbu brėžti aiškias ribas ir skatinti, kad užsieniečiai susipažintų su mūsų šalies kultūra ir įstatymais.

Taip pat reikia užtikrinti, kad šalyje daugėjant užsieniečių būtų išsaugotas per šimtmečius susikurtas tautinių mažumų kultūrinis ir religinis paveldas, jų maldos ir bendruomenių namai.

Gerbiama ministre, Jūs esate tautinių mažumų atstovė. Kokios Jūsų pačios patirtys dėl tautinių mažumų padėties Lietuvoje?

Patirtys labai įvairios. Apmaudžiausia, kai siūlai atrodo gerą sprendimą, aktualų tautinėms mažumoms, bet titulinės tautos broliai jo nepalaiko ir į jį žiūri kaip į pavojų ar perteklinį dalyką. Nors, kaip sulaukiu atgarsių iš tautinių mažumų studentų, jaunimo, bendruomenių, jie deda daugiau pastangų būti pilietiškai, labiau parodyti, kad yra valstybės, kurioje gyvena, patriotai. Todėl, manau, labai svarbu rodyti gerus pavyzdžius, gerus darbus. Kaip politikė aš ne-

siekiu tautinėms mažumoms privilegijų, dirbu dėl visos valstybės, sprendžiu socialinius, švietimo, infrastruktūros klausimus ir tai pastebi mūsų piliečiai.

Prisimenu, pirmoje kadencijoje po mano pasisakymo vienas Seimo narys mano veiklą įvertino pasidalindamas savo pastebėjimu, kad ir lenkai visai normalūs žmonės. Supratau, kad dalis lietuvių, ypač vyresnio amžiaus, mus vertina su tam tikru atsargumu. Istorijos tėkmėje buvo patirta daug nuoskaudų. Didelę žaizdą paliko sovietmetis, tremtis, vėlesni įvykiai. Tai ir suformavo atsargų požiūrį į kitų tautų žmones. Tai stigmatizavo ir rusų tautybės žmones, kurie, nors daugelis jų palaiko mūsų valstybės požiūrį, jaučia kaltę dėl šiuo metu Rusijos vykdomos politikos. Norėtusi, kad nebūtų tokio stigmatizavimo ir kad būtų atskirta tai, kas vyksta valstybės išorėje ir viduje ir viduje ieškoti sutarimo ir sugyvenimo.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbino Karolina Baltmiškė

Aleksandr Radčenko: „Pagal dėmesį tautinėms mažumoms XX Vyriausybės programa yra išskirtinė“

Apie Vyriausybės vykdomą tautinių mažumų politiką, priimtus tautinėms mažumoms svarbius dokumentus, tautinių mažumų švietimo perspektyvas kalbamės su Ministrės Pirmininkės patarėju teisininku Aleksandru Radčenko.

Gerbiamas p. Aleksandrai, 2026-ieji skirti Tautinėms bendrijoms. Kuo tai svarbu Lietuvos tautinėms mažumoms?

2024 metų pabaigoje Seimas priėmė rezoliuciją, kurioje tarp Lietuvai svarbių įvykių ir sukakčių siūloma 2026-aisiais pažymėti ir Lietuvos tautinių bendrijų metus. Manau, kad tai labai sveikintinas Seimo dėmesys tautinėms mažumoms ir labai tikiuosi, kad ir Vyriausybė, ir Kultūros ministerija, ir Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos

Vyriausybės, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ras galimybių skirti didesnę dėmesį tautinėms mažumoms bei jų indėliui į Lietuvos kultūrą, ekonomiką pažymėti, jų ypatumų saugojimui ir jų veiklai.

Ir, manau, mes visai gerai pradėjome šiuos metus. Sausio 21 dieną Vyriausybė pagaliau patvirtino Kovos su antisemitizmu, ksenofobija ar bet kokios kitos formos nesantaikos kurstymu bei žydų gyvenimo puoselėjimo veiksmų planą. Padarytas tikrai labai svarbus žingsnis. Taip pat šių metų pradžioje Kultūros ministerijoje pristatyta Lietuvos tautinių mažumų būklės tyrimo metodologija, ja vadovaujantis Tautinių mažumų departamentas šiemet pirmą kartą turės atlikti Lietuvos tautinių mažumų būklės tyrimą, kuris neabejoju taps puikiu strateginiu įrankiu tautinių mažumų politikos formavimui. Nemažai tautinėms mažumoms priemonių numatyta šioms metams ir Vyriausybės programos įgyvendinimo plane.

Paminėjote Vyriausybės programą, kuo ypatinga šios Vyriausybės vykdoma tautinių mažumų politika?

Bet kokios Vyriausybės politika, tarp jos ir tautinių mažumų, pirmiausia atsispindi jos programoje. Pagal dėmesį tautinėms mažumoms XX Vyriausybės programa išties yra išskirtinė. Tautinių mažumų problematika užsiimu jau kelis dešimtmečius ir tiesą sakant neprisimenu kitos Vyriausybės, kurios programoje būtų skiriama tiek dėmesio tautinėms mažumoms, kiek skiriama šios Vyriausybės programoje.

Pirmiausia ši Vyriausybė įsipareigojo spręsti tautinių mažumų problemas: užtikrinti tautinių mažumų teisių apsaugą, stabdyti diskriminaciją, sukurti veikiančius integracijos instrumentus, įgyvendinti Tautinių mažumų įstatymą, remti kultūros ir kultūros paveldo išsaugojimo projektus, skatinti Lietuvai nusipelnusių tautinių mažumų atstovų atminimo įamžinimą ir pan.

Vertinant Vyriausybės programinius įsipareigojimus, manau, yra žengtas geras žingsnis į priekį.

Aleksandr Radčenko

Kai kurie Tautinių mažumų tarybos atstovai mano, kad būtų teisinga, jei Tautinių mažumų departamento veiklą tiesiogiai kuruotų Vyriausybė, o ne Kultūros ministerija, kaip yra dabar?

Tokia jau yra mūsų šalies valstybinių institucijų sąranga, įteisinta ir mūsų šalies Konstitucijoje, kad valstybės politiką tam tikrose srityse formuoja Seimas, Vyriausybė ir ministerijos. Kultūros ministerija yra atsakinga už tautinių mažumų politiką, o ją įgyvendina Tautinių mažumų departamentas. Verta pabrėžti, kad šis departamentas yra viena iš nedaugelio Vyriausybės įstaigų, tiesiogiai pavaldžių Vyriausybei, kas įrodo Vyriausybės dėmesį tautinių mažumų politikai. Manau, ta sinergija tarp Vyriausybės, Kultūros ministerijos ir Tautinių mažumų departamento ir turėtų užtikrinti tinkamą tautinių mažumų politiką.

Jūsų manymu, kuo svarbus praėjusių metų pabaigoje vykęs Tautinių mažumų tarybos narių susitikimas su premjere?

Manau, tai buvo pirmas geras žingsnis link tvaraus dialogo su tautinėmis mažumomis. Tautinių mažumų tarybos formavimas šiek tiek buvo užsitęsęs, bet ją suformavus labai greitai ir įvyko susitikimas su Ministre Pirmininke. Susitikimas buvo labai nuoširdus ir dalykiškas. Buvo aptarta daug tautinėms mažumoms svarbių temų. Tikimės, kad Tautinių mažumų tarybos ir Vyriausybės dialogas ir toliau bus plėtojamas.

Bet tame susitikime Ministrė Pirmininkė labai

aiškiai pabrėžė, kad tautinių mažumų politika nėra vienpusio eismo gatvė. Taip, valstybė turi tam tikrus įsipareigojimus tautinėms mažumoms ir turi juos įgyvendinti, bet ir tautinės mažumos neturi laukti, kad valstybė už juos sugalvotų kažkokius projektus, priemones, finansuotų jų įgyvendinimą ar net pati ir įgyvendintų. Tautinės mažumos turi imtis iniciatyvos, turi lavinti savo administracinius ir kitokius gebėjimus, skaidrinti savo veiklą, ieškoti alternatyvių finansavimo šaltinių, teikti pasiūlymus, dalyvauti teisėkūroje. Visi teisiniai įrankiai visapusiškam tautinių mažumų įsitraukimui į Lietuvos gyvenimą yra sukurti ir reikia jais pasinaudoti.

Kaip suprantu, pasigendama tautinių mažumų aktyvumo ir pilietiškumo?

Yra įvairios tautinės bendrijos. Vienos yra labiau įsitraukusios į Lietuvos gyvenimą, kitos – mažiau. Tačiau visiems yra bendras palinkėjimas aktyviai įsitraukti į šalies gyvenimą, teikti pasiūlymus, stebėti teisėkūros lauką, kokie įstatymų ar Vyriausybės nutarimų, ministrų įsakymų projektai pasirodo ir dar pirminėje stadijoje dalyvauti jų svarstyme. Manau, bendromis jėgomis mes galėsime pasiekti puikių rezultatų.

Paminėjote, kad sukurta tautinių mažumų teises sauganti teisinė bazė, bet gal Vyriausybė yra numaciusi šios srities pokyčių ar atnaujinimų?

Kai kurios tautinių mažumų teisės įtvirtintos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, taip parodant išskirtinį dėmesį šiems Lietuvos gyventojams. Antai Konstitucijos 37 straipsnyje teigiama, kad tautinėms mažumoms turi būti užtikrinta teisė puoselėti savo kalbą, kultūrą, papročius. Konstitucijos 45 straipsnis skelbia, kad piliečių tautinės bendrijos savo tautinės kultūros reikalus, švietimą, labdarą, savitarpio pagalbą tvarko savarankiškai. Konstitucijos 29 straipsnis draudžia diskriminaciją. Tautinių mažumų švietimo klausimai aptarti Švietimo įstatyme. Priimtas Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymas, kuriame sprendžiami tautinėms mažumoms svarbūs klausimai. Kiek daugiau nei prieš metus įsigaliojo Tautinių mažumų įstatymas. Galime teigti, kad pastaraisiais metais teisinis reguliavimas tautinių mažumų srityje tikrai ženkliai pasistūmėjo į priekį.

Per pirmuosius galiojimo metus Tautinių mažumų įstatymas įrodė, jog yra reikalingas, bet pasimatė ir jo įgyvendinimo iššūkių. Ir sveikintina Teisingumo ministerijos iniciatyva sukurti darbo grupę, kuri per šiuos metus turėtų išanalizuoti šį įstatymą išaiškindama visas problemas ir pateikti siūlymus

Vyriausybei dėl šio įstatymo tobulinimo ar pakeitimo poreikio. Mes esame atviri diskusijai apie tai.

Aleksandr Radčenko

Be abejo, kyla ir konkrečių teisės aktų įgyvendinimo problemų, pavyzdžiui, kaip efektyvinti kovą su diskriminacija, ksenofobija, kaip didinti tautinių bendrijų žiniasklaidos finansavimą, ar leisti nelietuviškų diakritinių ženklų vartojimą tautinių mažumų asmenvardžiuose.

Kaip minėjote, šiemet patvirtintas Kovos su antisemitizmu, ksenofobija ar bet kokios kitos formos nesantaikos kurstymu bei žydų gyvenimo puoselėjimo veiksmų planas. Kokios šio plano būtinumo priežastys ir kokių rezultatų tikimasi?

Plano patvirtinimo priežastys aiškios. Įvairūs tyrimai rodo, kad antisemitizmas, ksenofobija ir kitos neapykantos formos Lietuvoje jau tampa problema. Analizuodami teisinę bazę ir kitą informaciją matome, kad teisėkūros priemonių ar institucijų kovai su šiais neigiamais reiškiniais lyg ir pakanka, bet jų realų poveikį silpnina nepakankamas švietimo, kultūros, teisėsaugos įsitraukimas, motyvacijos ir nuoseklaus koordinavimo stoka.

Be to, dar 2021 metais Europos Komisija rekomendavo visoms Europos Sąjungos valstybėms narėms patvirtinti nacionalines strategijas ar planus kovai su antisemitizmu ir ksenofobija ir Lietuva iki šiol buvo viena iš nedaugelio neturėjusių tokio plano. Labai džiaugiuosi, kad šiemet situaciją ištaisėme. Man tikrai buvo garbė vadovauti šį planą kūrusiai darbo grupei, kuri per metus planą parengė.

Kas tame plane numatyta?

Nepaisant, kad darbo grupėje buvo įvairių nuomonių, plane pateikta labai išsami esamos situacijos

Ministrės Pirmininkės patarėjas Aleksandr Radčenko

apžvalga. Pateikta be pagražinimų, be bandymų kažkurias problemas pakišti po kilimu. Plane numatyti trys konkretūs uždaviniai ir 157 konkrečios priemo-

nės ar konkretūs veiksmai šiems uždaviniams įgyvendinti. Šis planas turi būti įgyvendintas iki 2029 metų. Numatytos priemonės apima ne tik kovą su antisemitizmu, bet ir visas kitas neapykantos formas: ksenofobiją, diskriminaciją, rasizmą, homofobiją, neapykantą migrantams ir kt. Manau, kad tai pirmas rimtas žingsnis link koordinuotos kovos su šiais neigiamais reiškiniais. Taigi nuveiktas didelis darbas, kuriuo šiandien galime džiaugtis.

Gal plane yra numatyta konkrečių priemonių romų stigmatizacijos mažinimui?

Kovos su antisemitizmu, ksenofobija ar bet kokios kitos formos nesantaikos kurstymu bei žydų gyvenimo puoselėjimo veiksmų plane numatėme daug ir bendrų visoms tautinėms bendrijoms priemonių, ir priemonių, skirtų spręsti Lietuvos romų problemas. Numatyta sukurti darbo grupę ar kitokį subjektą, kuris užsiimtų kova su antičigonizmu. Taip pat pagaliau išspręsti klausimą dėl romų genocido aukų atminimo įamžinimo Panerių memoriale. Daug priemonių susijusių su atskirų projektų finansavimu.

Romų diskriminacija įsisenėjusi ir sunkiai sprendžiama problema, bet žingsnis po žingsnio mes judame teisinga linkme.

Aleksandr Radčenko

Prasidėjus karui Ukrainoje negatyvių išgyvenimų patyrė Lietuvos rusai ir kiti rusakalbiai.

Taip, prasidėjus karui Ukrainoje daugelio lietuvių požiūris į rusus ir rusakalbius pasikeitė. Matant Kremlius nusikaltimus per karą Ukrainoje toks pasikeitimas suprantamas. Tai yra žmogiška reakcija. Tačiau mes turime nepamiršti, kad Lietuvos rusakalbiai nėra Rusijos rusai. Absoliuti jų dauguma yra lojalūs Lietuvos piliečiai. Jie dirba ir viešajame, ir privačiame sektoriuje. Jie tarnauja kariuomenėje, dirba policijoje, prisideda prie mūsų valstybės klestėjimo, prie jos saugumo. Rusų kalba jiems yra gimtoji kalba ir jie turi teisę ją vartoti tiek privačiai, tiek ir viešai. Jokia diskriminacija dėl kalbos yra negalima, smerktina ir, mano supratimu, turi būti už tai baudžiama. Žinoma, kartu reikia aiškiai pasakyti, kad valstybinė kalba yra lietuvių kalba ir kiekvienas gyventojas turi teisę gauti bet kokią paslaugą šia kalba. Valstybė šias konstitucines teises turi įgyvendinti ir užtikrinti kiekvienam Lietuvos gyventojui.

Nuo šių metų pradžios įsigaliojo nauja Valstybinės kalbos įstatymo nuostata, įpareigojanti visus, kurie tiesiogiai parduoda prekes ar teikia paslaugas, mokėti valstybinę kalbą, bet, sprendžiant iš viešosios erdvės, nenuveikta griežtų reikalavimų keliu – daug kur sudaromos sąlygos mokytis lietuvių kalbos.

Be abejo, įvedus reikalavimą, reikia sukurti ir galimybes tam reikalavimui įgyvendinti. Šiame procese labai aktyviai dalyvauja Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, kitos institucijos. Plečiamos galimybės mokytis lietuvių kalbos, mąstome apie galimybes plėsti ir egzaminavimo tinklą, kad būtų sudarytos galimybės visiems norintiems greitai išlaikyti valstybinės kalbos egzaminą ir gauti kalbos mokėjimą patvirtinančius dokumentus.

Taip pat migrantams, Lietuvoje gyvenantiems pirmuosius dvejus metus, sukuriamas pereinamasis laikotarpis, kurio jiems pakaks pasiekti A1 lygį. Išmokyti lietuvių kalbą A1 lygiu, manau, tikrai nėra sudėtinga. Tam tikros išimtis ir toliau galios ukrainiečių karo pabėgėliams.

Taigi valstybės požiūris yra tikrai atsakingas ir subalansuotas.

Kokia Vyriausybės pozicija dėl tautinių mažumų švietimo?

Ši Vyriausybė yra įsipareigojusi ne tik išsaugoti tautinių mažumų mokyklas, bet ir jas stiprinti skiriant deramą dėmesį tautinių mažumų mokinių lietuvių kalbos mokymui, neformaliajam švietimui, jaunimo karjeros konsultavimo prieinamumui. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijoje sukurta patariamoji darbo grupė tautinių mažumų švietimo klausimams. Taigi Vyriausybės pozicija labai aiški – tautinių mažumų mokyklos yra reikalingos, jos turi išlikti, turi būti stiprinamos ir bet kokie pokyčiai gali vykti tik konsultuojantis su pačiomis tautinėmis mažumomis ir ieškant sprendimų, kurie labiausiai atitinka vaiko interesus.

Pastaraisiais metais į Lietuvą atvyksta gan daug emigrantų. Dėl jų viešojoje erdvėje pasigirsta bėgėlių, kad jie sudaro tam tikrą grėsmių visuomenei.

Nemanau, kad į Lietuvoje gyvenančius užsie-

niečius reikia žiūrėti kaip į grėsmę, bet jie išties kelia nemažai iššūkių. Per porą metų atsirado beveik 200 tūkstančių užsieniečių. Jų integracija – sudėtingas procesas. Pamažytkime, kiek metų mums reikėjo, kol pasistūmėjome su tradicinių tautinių mažumų problemomis, nors ir šioje srityje dar esama nemažai iššūkių, o dabar atsirado visiškai nauja problema, kurios per visus Nepriklausomybės metus neturėjome. Vyriausybė ieško geriausių sprendimų. Kai kurie jų numatyti mano paminėtame plane. Pora labai svarbių priemonių numatyta ir Vyriausybės programos įgyvendinimo plane. Pvz., jau šiemet planuojama sukurti kalbinės ir sociokultūrinės integracijos užsieniečiams sistemą. Mums svarbu, kad Lietuvoje gyvenantis užsienietis ne tik išmokytų lietuvių kalbą, bet kad jis suprastų ir priimtų mūsų vertybes. Ir tame, manau, gal net yra didesnis iššūkis nei lietuvių kalba. Vyriausybės veiklos plane esame numatę įstatymu įtvirtinti užsieniečių integracijos sampratą, vertinimo rodiklius, institucijų sąrangą. Taigi veiksmai numatomi, problema yra stebima ir bandoma ieškoti geriausių būdų jai spręsti.

Jūsų manymu, prie užsieniečių integracijos gali prisidėti tautinės mažumos?

Manau, tikrai gali prisidėti ir yra puikių tokio prisidėjimo pavyzdžių. Be abejo, šiuo klausimu tarp tradicinių tautinių mažumų yra įvairių nuomonių, bet labai norėtume, kad tautinės mažumos įsitrauktų į užsieniečių integracijos procesą, nes vien valstybė ir valstybinės institucijos viso darbo nepadarys. Reikia žmogiškojo bendravimo – žmogus su žmogumi. Reikia asmeninio ryšio, asmeninio pavyzdžio. Ir geriausia, kai atsiranda bendravimas besintegruojančio migranto su ta pačia kalba kalbančiais ar tą pačią religiją išpažįstančiais Lietuvos piliečiais.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbino Karolina Baltmiškė

2021 m. gyventojų surašymo duomenimis, Lietuvoje didžiausios tautinės mažumos surašymo metu buvo **lenkų (6,53 proc.) ir rusų (5,02 proc.)**, o romų ir žydų bendruomenės sudarė vos po 0,08 proc. gyventojų.

⚡ 2024 m. ES tyrimų programos „Eurobarometras“ apklausos duomenimis, daugiau nei pusė Lietuvos gyventojų sutinka, kad šalyje paplitusi **romų tautybės žmonių diskriminacija**. Ketvirtadalis nenorėtų dirbti su šios tautybės kolega.

⚡ Neigiamiausios gyventojų nuostatos atsiskleidžia kalbant apie jų **vaikų partnerius**. 46 proc. Lietuvos gyventojų teigia, kad būtų nepatenkinti, jei jų vaikas užmegztų romantinius santykius su romu ar musulmonu.

⚡ 2025 m. kovo 8–24 d. Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos instituto Etninių tyrimų skyriaus ir NVO VšĮ Diversity Development Group atlikta apklausa rodo, kad 59 proc. Lietuvos gyventojų **nenorėtų gyventi kaimynystėje** su romais, 51 proc. – su musulmonais, 43 proc. – su migrantais iš Centrinės Azijos, 42 proc. – su pabėgėliais iš Rusijos, 18 proc. – su kitos rasės (odos spalvos) asmenimis, 23 proc. – su migrantais iš Baltarusijos, 10 proc. – su pabėgėliais iš Ukrainos.

Parengta pagal Kovos su antisemitizmu, ksenofobija ar bet kokios kitos formos nesantaikos kurstymu ir žydų gyvenimo puoselėjimo veiksmų planą

Aptarti veiklos planai

Kovo 4 d. Tautinių mažumų departamente įvyko Tautinių mažumų tarybos (TMT) posėdis. Jame dalyvavo ir Ministrės Pirmininkės patarėjas teisės klausimais Aleksandr Radčenko, Tautinių mažumų departamento darbuotojai.

Posėdyje Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas supažindino su 2026 m. departamento veiklos planais, informavo apie Lietuvos tautinių bendrijų dienių skirtus renginius. Šių metų tarybos veiklos planą pristatė TMT pirmininkas Vladislav Voinič. Taryba susipažino su Vilniaus senojo teatro bendruomenės kreipimusi ir aptarė siūlymą teikti nominaciją 2026 m. Max van der Stoel apdovanojimui.

TMD inf.

Lėšos skirtos 121 projektui

2026 m. valstybės biudžeto lėšos paskirtos 121 kultūros projektui, skatinančiam tautinių mažumų kultūrų plėtotę:

◆ 90 projektų, skatinantiems tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų veiklos iniciatyvas, skirta 200 000 Eur.

◆ 11 projektų romų sociokultūrinei integracijai skirti 25 000 Eur.

◆ 20 projektų, skatinantiems tautinių mažumų šeštadieninių–sekmadieninių mokyklų (neformaliojo ugdymo) veiklą, skirta 26 500 Eur.

Pagal TMD inf.

Susitikimas su kultūros ministre

Kovo 3 d. Tautinių mažumų departamente vyko direktoriaus Dainiaus Babilo susitikimas su kultūros ministre Vaida Aleknavičiene. Jame aptartas Tautinių mažumų departamento vaidmuo realizuojant XX Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planą. Didžiausias dėmesys skirtas priemonei, kuria siekiama sukurti kalbinės ir sociokultūrinės integracijos užsieniečiams sistemą, įskaitant jos stebėsenos mechanizmą. Diskutuota apie galimybes šią sistemą ar atskiras jos dalis pritaikyti ir kitoms tikslinėms grupėms – grįžtantiems lietuviams, tautinėms mažumoms, naujai besiformuojančioms bendrijoms bei kitoms visuomenės grupėms.

Susitikime taip pat dalyvavo kultūros viceministrė Renata Kurmin, Ministrės Pirmininkės patarėjas teisės klausimais Aleksandr Radčenko, Kultūros ministerijos Kultūrinės edukacijos politikos grupės vadovė Kristina Gasiulytė, Departamento Tautinių mažumų politikos analizės ir informacijos skyriaus vedėja Vaiva Vėželytė-Pokladova bei Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė.

Parengta pagal TMD inf.

Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas ir Šiaurės Ministrų Tarybos biuro Lietuvoje direktorius Ole Andreas Lindeman.

Nuotr. iš TMD archyvo

Sutarta stiprinti bendradarbiavimą

Vasario 9 d. Tautinių mažumų departamente svečiavosi ir su direktoriumi Dainiumi Babilu susitiko Šiaurės Ministrų Tarybos biuro Lietuvoje direktorius Ole Andreas Lindeman.

Susitikime pristatyta Tautinių mažumų departamento veikla ir prioritetai, aptartos aktualios tautinių mažumų politikos bei integracijos sritys ir galimos bendradarbiavimo kryptys su Šiaurės šalimis. Taip pat kalbėta apie Šiaurės ir Baltijos šalių mobilumo programos viešojo sektoriaus institucijoms teikiamas finansavimo galimybes.

Siekiant bendrų veiklų įgyvendinimo tautinių mažumų politikos ir integracijos srityse sutarta stiprinti institucijų bendradarbiavimą.

Parengta pagal TMD inf.

Nuotr. iš TMD archyvo

Aleksandr Radčenko, Dainius Babilas, Vaida Aleknavičienė, Renata Kurmin.

Buvome ir esame kartu

Minint Sausio 13-ąją Tautinių mažumų departamento ir Tautinių bendrijų namų langai nušvito atminimo žvakučių šviesa. Žvakelės buvo uždegtos prisijungiant prie visoje Lietuvoje vykstančios pilietinės iniciatyvos, skirtos 35-osioms Laisvės gynėjų dienos metinėms paminėti.

Savo kabinetuose uždege languose žvakeles tau-

tinių bendrijų atstovai susirinko Tautinių mažumų departamente, kur dalijosi nepamirštamų dienų įspūdžiais. Departamento direktorius Dainius Babilas pasidalijo idėja, kad Sausio 13-osios paminėjimas galėtų tapti tradicija, kad ir dabar, kaip anuomet galėtume pajusti buvimo kartu svarbą.

TBN inf.

Veiksmingesnei integracijai – moksliniai tyrimai

Kovo 2 d. Tautinių mažumų departamente vyko susitikimas su Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei Diversity Group atstovais. Susitikimo tikslas – aptarti galimas tyrimų sinergijos ir bendradarbiavimo kryptis.

Susitikime pristatyta Departamento užsakymu

nių poreikius ir sudaryti sąlygas priimti pagrįstus, įrodymais paremtus sprendimus, susitarimą su Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos institutu pasirašė praėjusių metų gruodžio 5 dieną.

Vasario 3 dieną Kultūros ministerijoje pristatytas naujas strateginis įrankis – Tautinių mažumų būklės stebėsenos metodika, kurią Tautinių mažumų departamento užsakymu parengė Lietuvos Socialinių mokslų centro Sociologijos instituto mokslininkų komanda – Monika Frėjutė-Rakauskienė, Karolis Dambrauskas, Jolita Junevičienė, Sandra Krutelienė. Tai pirmasis tokio masto darbas Lietuvoje, skirtas sistemškai ir nuosekliai vertinti tautinių mažumų padėtį, fiksuoti pokyčius bei sudaryti pagrindą duomenimis grįstai valstybės politikai šioje srityje.

„Žengtas strategiškai svarbus pirmasis žingsnis ilgalaikiame projekte, kuriam neturėtų būti nustatoma pabaigos data. Siekiama sukurti nuolatinę priemonę, kuri reguliariai fiksuotų pokyčius tautinių mažumų srityje ir įgalintų ne tik tautinių mažumų politikos formuotojus, bet ir akademikus, žurnalistus, tautines bendrijas bei kitus šioje srityje dirbančius asmenis remtis didelės apimties tyrimų metu sukauptais duomenimis. Šio projekto reikšmę galima prilyginti Tautinių mažumų įstatymo priėmimui, nes jis padės rasti veiksmingesnius būdus dar labiau stiprinti tautinių mažumų įsitraukimą ir dalyvavimą valstybės bei visuomenės gyvenime“, – sakė Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas.

Projekto „Tautinių mažumų būklės stebėsenos tobulinimas“ įgyvendinimas pradėtas 2025 m. balandžio 30 d. kultūros ministro įsakymu. Projektas įgyvendinamas pagal 2021–2030 m. kultūros ir kūrybingumo plėtros programos pažangos priemonę Nr. 08-001-04-03-01 „Tautinių mažumų įsitraukimo ir įtraukties į visuomeninį gyvenimą skatinimas ir informacinės atskirties mažinimas“.

Projektą įgyvendina Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. 2025 m. projektui skirta 60 tūkst. eurų, 2026 m. numatyta skirti 70 tūkst. eurų. Bendra projekto vertė – 130 tūkst. eurų. Projekto įgyvendinimą finansuoja Lietuvos Respublikos valstybė.

Parengta pagal TMD inf.

Iš kairės: Liudmila Čeponienė, Karolis Žibas, Dainius Babilas, Ivan Trunov, Vaiva Vėželytė-Pokladova.

Nuotr. iš TMD archyvo

Lietuvos Socialinių mokslų centro Sociologijos instituto mokslininkų parengta tautinių mažumų būklės stebėsenos metodika ir aptartos jos įgyvendinimo galimybės bei tolesnis bendradarbiavimas.

Tautinių mažumų būklės stebėsenos metodika yra naujas strateginis įrankis, skirtas sistemškai ir nuosekliai vertinti tautinių mažumų padėtį Lietuvoje, fiksuoti pokyčius bei sudaryti pagrindą duomenimis grįstai valstybės politikai. Remiantis metodika, šiemet planuojama atlikti tautinių mažumų būklės tyrimą, kurio rezultatai padės formuoti veiksmingesnes integracijos, nediskriminavimo, įtraukties ir tapatybės išsaugojimo politikos priemones.

Susitikime dalyvavo Departamento direktorius Dainius Babilas, Tautinių mažumų politikos analizės ir informacijos skyriaus vedėja Vaiva Vėželytė-Pokladova, Karolis Žibas ir Ivan Trunov iš Diversity Group, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovės Laura Perevičiūtė bei Gerda Turavičiūtė.

Departamentas, siekdamas stiprinti mokslinių tyrimų bazę tautinių mažumų politikos srityje, geriau suprasti Lietuvoje gyvenančių tautinių bendruome-

Romų visuomenės centrai – 25-eri!

Kovo 5-osios vakarą Romų visuomenės centro partneriai, rėmėjai, draugai rinkosi į Vilniaus koncertų salę „Organum“. „Šiuo koncertu pradėjome renginių, skirtų Romų visuomenės centro 25-mečiui, ciklą“, – teigia Romų visuomenės centro direktorė Svetlana Novopolskaja, centrai vadovaujanti nuo jo įkūrimo.

Programa, pravėrusi bendruomenės duris

Stigmatizuoti romų santykiai su Lietuvos visuomene klostėsi per šimtmečius. „Įsisenėjęs romų tautos stigmatizavimas gyvas ir šiandien. Visuomenė nepasitiki romais, romai laikosi atokiau nuo visuomenės, vadovaudamiesi nuostata, kad jie bus atstumti“, – situaciją apibūdina Romų visuomenės centro direktorė Svetlana Novopolskaja.

Lietuvai rengiantis tapti ES nare buvo atsigręžta į romus – romų integracijos reikalavo stojimo procesas ir europinės direktyvos.

„2000-aisiais šalyje buvo priimta ketverių metų valstybinė romų integracijos į Lietuvos visuomenę programa, kurioje buvo numatyta 2001 metais įsteigti romų visuomeninį centrą: pastatyti pastatą, aprūpinti jį reikalingomis priemonėmis, remti jo veiklą ir išlaikymą. Svarbiausia planuojamo centro veikla – suteikti romams reikalingas paslaugas ir informaciją. Kol centras buvo kuriamas, jau 2000-aisiais Lietuvos vaikų fondo iniciatyva pradėtas darbas su romų vaikais. Vienoje Vilniaus miesto mokykloje buvo įkurta priešmokyklinė romų vaikų grupė. Joje pradėjo dirbti mūsų mokytojai, prasidėjo vaikams skirtos neformalios veiklos. Šiame projekte dalyvavau kaip konsultantė ir tarptautinių ryšių koordinatorė, – apie centro kūrimosi pradžią pasakoja Svetlana. – Kirtimų tabore pastačius Romų visuomeninį centrą, į jį buvo perkeltos visos veiklos ir visi darbuotojai.

Buvo paskelbtas konkursas centro vadovo pareigoms užimti, ir aš šį konkursą laimėjau“.

Ankstesnis įdirbis su romų bendruomene turėjo teigiamos įtakos. Tad jau pirmosiomis centro dienomis į jo veiklą įsitraukė ir dalis romų bendruomenės.

„Tuo metu pagrindinė centro veikla – ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas. Mūsų užduotis buvo labai konkreti – parengti vaikus mokymuisi mokykloje, paskatinti juos mokytis, parodyti jiems ir bendruomenei švietimo vertę ir prasmę. Buvo sukviesti visi tabore buvę ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai. Mes juos pagal amžių suskirstėme į grupes. Pedagogai jau turėjo šiokią tokią patirtį, tad santykiai tiek su tėvais, tiek su vaikais iškart susiklostė. Kadangi vaikus į centrą atvesdavo tėvai, mes dar labiau galėjome susipažinti su bendruomene, pajusti jos lūkesčius ir poreikius, – prisiminimais dalijasi centro direktorė. – Taip pat centras teikė ir paprasčiausias socialines paslaugas. Pavyzdžiui, vienintelis telefono automatas buvo už kilometro nuo taboro, bet žmonės galėjo pasinaudoti centre esančiu telefonu. Taip pat teikėme įvairias konsultacijas dėl sveikatos apsaugos, socialinės pagalbos ir kitais klausimais. Po kurio laiko bendruomenė suprato, kad centras – labai konkreti jiems pagalba, taigi tarp centro ir bendruomenės užsimezgė pasitikėjimas, dalykiniai santykiai, bendradarbiavimas“.

Veiklą plėtoti padėjo įvairių ES fondų parama, projektai. 2020 metais kartu su bendruomene kolektyvas išgyveno taboro naikinimą. Teko keisti buveinę. Nuo 2022 m. Romų visuomenės centras veikia Naujamiestyje.

Veiklos keitėsi ir įvairėjo

„Ir ko tik mes per 25-erius metus nedarėme, – nusijuokia centro direktorė Svetlana Novopolskaja. – Nuo 2004 metų mūsų jaunimas dalyvauja tarptautinėje veikloje – įgyvendiname ERAŠMUS programos finansuojamus projektus. Mūsų jaunimas keliavo po įvairias šalis, susitikinėjo su projektų partneriais. Plėtojame veiklą, susijusią su mokymosi, paveldo išsaugojimo metodikomis. Vyksta ir suaugusiųjų švietimas. Nuo 2015 iki 2023 metų vykdėme Europos socialinio fondo finansuojamą projektą „Dirbkime kartu su romais – naujos darbo galimybės ir iššūkiai“. Šio projekto tikslas – sudaryti sąlygas romams įsitraukti į darbo rinką, skatinti motyvaciją dirbti, naudojant inovatyvias karjeros ugdymo priemones sudaryti sąlygas įgyti ir kelti kvalifikaciją, įsivirtinti ir dalyvauti visuomenės gyvenime. Per tuos

10 Iš kairės: Lietuvos vaikų fondo direktorė, Romų visuomenės centro steigėja Romualda Navikaitė, Romų visuomenės centro direktorė Svetlana Novopolskaja, buvęs Lietuvos čigonų bendrijos „Čigonų laužas“ prezidentas, Romų visuomenės centro steigėjas Josif Tyčina, Tautinių mažumų departamento Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė.

metus stengiamės atliepti visus pageidavimus ir poreikius. Be įdarbinimo, kai tarpininkai padėjo romams įsidarbinti, mes stengėmės padėti jiems įgyti kvalifikaciją. Dauguma moterų rinkosi manikiūrininkų kursus. Nemažai romių lankė kirpėjų, kulinarijos, konditerijos, virėjų, siuvimo mokymus. Dalis kursų klausytojų sėkmingai dirba. Didžiausią paklausą turėjo vairavimo kursai. Jie vyko ne tik Vilniuje, bet ir Šalčininkų rajone, Šiauliuose, Panevėžyje, kitose vietovėse, kur gausesnės romų bendruomenės. Šis projektas mums davė labai daug patirties ir žinių. Kadangi projektas buvo lankstus, mes galėjome ne tik organizuoti mokymus, kviešti ekspertus iš užsienio, bet ir rengti šeimų stovyklas, kitas padedančias integruotis į visuomenę veiklas. Dalis kursų dalyvių tapo mūsų partneriais.

2003 metais įsteigėme dienos centrą vaikams ir jaunimui. Jame vyksta įvairūs neformalaus ugdymo užsiėmimai. Turime šokių kolektyvą „Roma de Drom“. Kolektyvas kartu su kitomis tautinių mažumų mokyklomis, visuomeninėmis organizacijomis dalyvavo ir kovo 3 dieną Vilniaus senajame teatre surengtame išpūdingame spektaklyje „Menų simfonija“, dedikuotame vienam ryškiausių Lietuvos kūrėjų Mikalojui Konstantinui Čiurlioniui. Beje, žiūrėdamos mūsų šokėjų pasirodymą paskaičiavome, kad šoka jau ketvirtoji karta. Kolektyvo vadovė buvo pirmosios „Roma de Drom“ sudėties šokėja.

Jau daug metų organizuojame ir sporto užsiėmimus. Bendradarbiaujame su sporto klubu „Warriors Team“. Prieš kelias savaites mūsų berniukai dalyvavo varžybose ir laimėjo dešimt aukso medalių. Kiti jau lanko suaugusiųjų sporto užsiėmimus. Stengiamės dalyvauti įvairiuose projektuose, remiančiuose sportinę veiklą.

Jau trečius metus Romų visuomenės centras vykdo media kampaniją „Pažink, kad nereikėtų bijoti“. Pernai už tą kampaniją ir jos rezultatus centrui įteiktas Vidaus reikalų ministerijos apdovanojimas. „Ši kampanija įtraukta į 2026 m. sausio 21 d. Vyriausybės patvirtintą Kovos su antisemitizmu, ksenofobija

Koncerto akimirkos. Vadim Kolpakov ir Ištvan Kvik.

ar bet kokios kitos formos nesantaikos kurstymu bei žydų gyvenimo puoselėjimo veiksmų planą“, – pasidžiaugia pašnekovė.

Nuotaikinga dovana bičiuliams

Kaip teigia Svetlana Novopolskaja, Centro 25-metį planuojama pažymėti keliais jubiliejiniais renginiais, kurių ciklą pradėjo kovo 5 dieną „Organum“ koncertų salėje vykusiu akustiniu koncertu „Roma Unplugged“. Tai unikalus tarptautinis muzikos projektas, sujungiantis aistrą, meistriskumą ir tikrą romų muzikos magiją. „Sare roma“ ir Ištvanas Kvik sujungė jėgas su pasaulinio garso gitaros virtuozu Vadimu Kolpakovu, specialiai iš JAV į Lietuvą atvykusiu pasaulinio garso romų kilmės muzikantu. Šiame koncerte muzikantas stebino ne tik savo virtuozišku grojimu, bet ir išpūdingai sušokta čečiotka. Prie ansamblio „Sare Roma“ prisijungė ir Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės atstovas smuikininkas Borisas Kirzneris.

Rugsėjo 10–12d. planuojamas tarptautinis romų vaikų festivalis „Mirikle“, kuris bus susietas su tarptautiniu romų kultūros festivaliu „Gypsy fest“. Šiemet šis festivalis įtrauktas į Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą.

„Tikimės, kad mums pavyks išpūdingai paminėti gražų Romų visuomenės centro jubiliejų“, – lūkesčiais dalijasi Romų visuomenės centro direktorė Svetlana Novopolskaja.

Barbora Gaudutė

Centras pakeitė mano požiūrį į pasaulį. Parodė geresnį gyvenimo kelią mums, mūsų šeimoms, mūsų vaikams, atskleidė švietimo naudą, romų vaikai pradėjo lankyti mokyklą. Atsivėrė naujos galimybės mėgstantiems sportuoti, norintiems dalyvauti įvairiuose projektuose. Romų gyvenime atsirado daug gerų ir gražių dalykų.

Valdas Aleksandravičius

Aš užaugau šiame centre. Kai tik jis buvo atidarytas Kirtimuose, nuo tada jį ir lankiau. Tada man buvo devyneri metai. Centre mus ruošė mokyklai. Kai pradėjau lankyti mokyklą, kartu su kitais centrą lankančiais vaikais ten ruošdavome namų darbus. Dabar aš dirbu Romų visuomenės centre. Apie penkiolika metų ten dirbu. Esu šokių mokytoja. Taip pat šoku ansamblyje „Sare Roma“. Centras yra geriausia, ką mes gavome ir ką mes galime duoti.

Marija Milievič

Irenos magijos paslaptis – jai rūpėjo kiti

2025 m. spalio 24 d. Lietuvos kino teatruose pasirodė režisierės Giedrės Žickytės dokumentinis filmas „Irena“, pasakojantis apie iškilą Lietuvos intelektualę, teatrologę, humanistę ir žmogaus teisių gynėją dr. Ireną Veisaitę (1928–2020). Tai filmas apie žmogiškumo išsaugojimą kraštutinių išbandymų akivaizdoje, apie kultūrinį dialogą ir moralinį pasirinkimą, ypač aktualų šiandienos neramiame pasaulyje. Filmo kūrimas ir sklaida tapo įmanomi tarptautinio bendradarbiavimo ir institucinio palaikymo dėka. Dokumentinio filmo „Irena“ kūrimą parėmė ir Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Ši parama atspindi Departamento siekį skatinti pagarbų skirtingų bendruomenių sambūvį, istorinio teisingumo refleksiją ir demokratinių vertybių puoselėjimą.

Apie filmo „Irena“ kūrimą, jos santykius su jo heroje Irena Veisaite kalbamės su režisierė Giedre Žickyte.

Irena Veisaitė buvo viena ryškiausių moderniosios Lietuvos intelektualių. Akademine veikla ji derino su pilietine atsakomybe ir taip prisidėjo formuojant moralinį pagrindą, kuriuo rėmėsi Lietuvos demokratinė transformacija. Kolegos ir bičiuliai ją dažnai vadino „spiritus movens“ – varomąją jėgą, XX a. dešimtajame dešimtmetyje ir vėliau kūrusia atvirą visuomenę Lietuvoje.

Iš Atviros Lietuvos fondo informacijos, parengtos sausio 16 d. Vilniaus universitete vykusiai pirmajai kasmetinei Irenos Veisaitės atminimo paskaitai.

Filmo „Irena“ režisierė Giedrė Žickyte.

Nuotr. autorė Greta Skaraitienė.

Gerbiama Giedre, kokia buvo filmo kūrimo pradžių pradžia – mintis sukurti dokumentinį filmą apie Ireną Veisaitę?

Su Irena Veisaite mes kurį laiką buvome pažįstamos. Pas ją užsukdavau išgerti arbatos, pasikalbėti. Ji mane, kaip ir daugelį su ja bendravusių žmonių, labai įkvėpė. Labai vertinau mūsų bendravimą, iš kurio sėmiausi daug išminties. Mus skyrė 52 metai, bet nejutau amžiaus skirtumo. Atsimenu, pas Ireną lankydavosi skirtingo amžiaus, tautybių, įvairių religinių įsitikinimų žmonės.

Irena gyveno aktyvų gyvenimą, sekė visus kultūrinius įvykius, daug kuo domėjosi. Tuo metu kūriau filmą „Suolis“. Mes kalbėdavomės apie filmavimo procesą, ji net norėjo susipažinti su filmo herojumi. Ir aš labai gerai atsimenu tą dieną ir tą akimirką, kai man atėjo mintis kurti filmą apie Ireną. Tai buvo vėjuotas, šaltas, darganotas lapkričio vakaras. Leidausi Basanavičiaus gatve žemyn pro Irenos namus ir tada mane pervėrė netikėta mintis – toks ypatingas žmogus, o apie jį nėra sukurto filmo. Esu labai dėkinga Irenai, kad ji sutiko į savo gyvenimą įsileisti dokumentinio filmo kūrėjų komandą. Dokumentinio

filmo kūrėjai, skirtingai nei, pavyzdžiui, televizijos laidų, ateina gerokai ilgesniam laikui. Kuriant dokumentą, labai svarbu yra laiko faktorius, leidžiantis kino kamerai giliau pažinti herojų, o herojui susigyventi ir prie jos prisprasti.

Tačiau vos prasidėjusį filmavimą nutraukė pandemija. Paskui netekome Irenos...

Reikėjo permąstyti filmo koncepciją iš naujo. Tada atsigręžiau į archyvą ir neriau į istoriją.

Tuo pačiu pasikeitė ir pasaulis. Rusija pradėjo plataus masto invaziją Ukrainoje. Irenos praeitis, visa tai, ką ji išgyveno, ėgavo visai kitoki ir labai skausmingą aktualumą.

Minėjote, kad Ireną Veisaitę pažinojote keletus metus, o kokia pirmoji buvo su ja pažintis?

Negaliu pasakyti, kur susitikome pirmą kartą. Susitikdavome teatro ir kino premjerose, kituose kultūriniuose renginiuose. Ji buvo artimas žmogus mano labai gerai draugei teatro prodiuseriui Audrai Žukaitytei. Per ją su Irena ir pradėjome bendrauti. Artimesnis mudviejų bendravimas prasidėjo po vieno mano interviu per radiją, po kurio Irena man parašė ir pakvietė išgerti arbatos. Pamaniau, kad tokių laiškų šiais laikais niekas neberašo. Tarsi iš praėjusio amžiaus, kai žmonės kalbėdavosi apie idėjas, ne tik apie reikalus. Man buvo gera skaityti jos laišką. Tai buvo kokie dveji metai iki filmavimo.

Sakoma, kad žmogui ateina tai, kas duota. Tai gal filmo „Irena“ sukūrimas Jums buvo tam tikra duotybė?

Susitikimą su Irena ir filmo kūrimą priimu kaip dovaną, nors buvo ir sunkių momentų, daug iššūkių, ypač po Irenos mirties, kai reikėjo iš naujo permąstyti, kaip pabaigti filmą ir kokį surasti kinematografinį sprendimą. Man atrodo, kad Ireną giliau pažinau po jos mirties. Juk beveik kiekvieną dieną skaitydavau, studijavau archyvus, filmo medžiagą, senus Irenos interviu. Filmu kūrimas tarsi pratęsė mūsų bendravimą. Galimybė prisiliesti prie jos esminių gyvenimo vertybių man buvo didžiulė dovana ir, tikiuosi, padėjo tapti šiek tiek geresniu žmogumi. Daugelis žmonių, pažinojusių Ireną, jausdavosi panašiai. Tą patį girdėjau ir iš filmą pažiūrėjusių žmonių.

Kokios Irenos Veisaitės vertybės Jus labiausiai sužavėjo?

Irena apie pagarbą kitam žmogui, draugystę, iš-

tikimybę, meilę mokėjo kalbėti be jokio patoso ir sentimentalumo. Kūrėjai labai dažnai norime atrasti naujus pasaulius, užkariauti neregėtas teritorijas, o bendraujant su Irena norėjosi sugrįžti prie esminių bendražmogiškų gyvenimo dalykų. Supaprastinus, Irenos esmė – tai meilė savo artimam. Stebėdama Ireną, žavėjaisi, kaip ji bendrauja su ja supančiais žmonėmis, ir bandžiau mokytis iš jos. Irenai nebuvo svarbu žmogaus statusas – ji vienodai bendravo su kurjeriu, užsukusiu kelioms sekundėms perduoti paštą, ar jai paskambinusiu ir su apdovanojimu sveikinančiu Prezidentu. Ji kiekvienam žmogui jautė pagarbą. Ji visada paklausdavo žmogaus vardo. Dabar ir aš, įkvėpta Irenos, irgi dažnai prisimenu paklausti naujai sutikto žmogaus vardo. Pajutau, kaip malonu į kitą kreiptis jo vardu.

Prisimenu, net mūsų filmavimo komandos jauni vaikinukai, trumpam užnešę laidus ir aparatūrą ir paprastai stengdavęsi kaip galima greičiau pabėgti, suklysdavo ir pasitempdavo, kai su jais pasisveikindavo Irena. Net jų veidai pasikeisdavo. Kino kameros pagalba bandžiau suprasti ir atskleisti, kodėl Irena taip traukė žmones, kur jos magijos paslaptis. Filmas prasideda scena, kai Irena pasitinka savo 92-ąjį gimtadienį. Namuose netyla telefonai, net keli vienu metu. Irena negali atsisėsti prie šventinio stalo, nes jai nuolat skambina žmonės iš viso pasaulio.

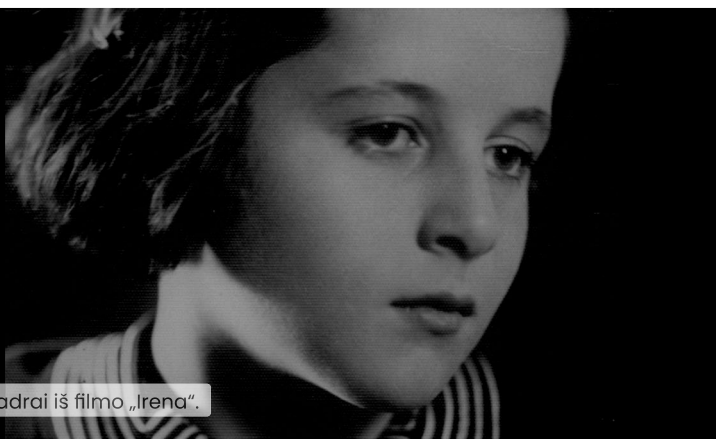
Man atrodo, laikui bėgant supratau Irenos paslaptį – jai be galo rūpėjo kiti, ji mylėjo žmones. Niekada negirdėjau, kad Irena kažkuo skųstųsi. Jai visada buvo be galo įdomu, ką kiti daro, ką kuria.

Kaip pavyko atverti Irenos skaudžius vaikystės išgyvenimus, nes ji apie tai nelabai buvo linkusi kalbėti?

Filmuojant turėjome būti itin jautrūs, nes kiekvienas bandymas priartėti prie skaudžių prisiminimų buvo tarsi žaizdos atvėrimas. Tai reikalavo ypatingo subtilumo ir šias scenas stengdavomės dozuoti, ne viską iš karto filmuoti. Buvo labai svarbu pajusti, kada jau nuo tos temos reikia atsitraukti.

Natūralu, Irenai buvo sudėtinga kalbėti apie karo metu išgyventas siaubingas patirtis. Kaip filme sako – ji labiau buvo linkusi prisiminti gerus dalykus, nei blogus. Nelaikyti savyje pykčio, keršto, neapykantos, nes tai labiausiai ir žudo žmogų.

Giliau pradėjusi domėtis Holokaustu ir tremčių į Sibirą istorijomis, pastebėjau, kad daugelį išgyvenusiųjų vienija šviesus požiūris į pasaulį. Gal tai ir yra

Kadrai iš filmo „Irena“.

Kadrai iš filmo „Irena“.

stiprybė, padėjusi nepalūžti.

Nors kūrėjui visas kūrinys yra brangus kūdikis, bet gal yra pačiai itin įsimintinų filmo kūrimo akimirkų?

Man kiekvienas Irenos filmavimo epizodas, ypač, kai jų buvo tiek nedaug, yra brangus ir įsimintinas. Gaila kai kurių į filmą nepatekusių epizodų. Vienas tokių – Irenos apsilankymas ją išgelbėjusios Stefanijos Ladigienės dukros Marijos Ladigaitės-Vildžiūnienės namuose. Tai buvo nepaprastai gražus ir jautrus epizodas, liudijantis tarp jų esantį ryšį. Deja, montuojant filmą, kartais tenka atsisakyti net pačių įdomiausių scenų, norint išsaugoti nuoseklų pasakojimą. Ta scena iškrita iš bendro pasakojimo ir su skaudama širdimi turėjau jos atsisakyti.

Istorijos bėgyje yra skirtingų įvairių tautų vertinimą, kaip Irena vertino tautiškumą?

Jai nebuvo svarbu žmogaus tautybė. Daug svarbiau – kaip jis mąsto, kokios jo vertybės. Ji buvo labai tolerantiškas žmogus.

Ją užaugino dvi motinos – žydė ir lietuvė. Ją pagimdžiusi mama Sofija Štromaitė-Veisienė, be galo išsilavinusi ir šviesi asmenybė, buvo žiauriai nužudyta pirmosiomis nacių okupacijos dienomis, o išgelbėjo Stefanija Ladigienė, giliai tikinti krikščionė, šešių vaikų mama, nepabijojusi rizikuoti visos savo šeimos gyvybe, priglaudžiant žydę mergaitę. Jos vyras lietuvių generolas Kazys Ladiga buvo sovietų suimtas ir nužudytas, o Stefanija su antra sovietų okupacija – ištemta į Sibirą.

Netekusi abiejų savo motinų – vienos žydės, nužudytos nacių, ir kitos katalikės, išstremtos į sovietinį Gulagą – Irena patiria milžinišką sukrėtimą. Vedama paskutiniųjų savo biologinės motinos žodžių ir įkvėpta antrosios motinos drąsos, Irena paskyrė savo gyvenimą dialogo ir tarpusavio supratimo puoselėjimui.

Irena buvo tarsi tiltas tarp lietuvių ir žydų tautų. Irena sakydavo, kad kiekvienoje tautoje yra šviesių žmonių, bet yra ir budelių. Jos žydę mamą areštavo baltaraištis lietuvis, bet ją išgelbėjusi moteris irgi buvo lietuvė. Irena kaip niekas kitas patyrė, ką reiškia neapykanta tautybės pagrindu.

Filmo pabaiga, nepaisant, kad jame daug skaudžių išgyvenimų, vis tik šviesi, tarsi aidas Irenos, gebėjusios matyti gyvenimo šviesiąsias puses.

Man gera girdėti, kad, nepaisant, jog filmas liūdnas, jame įžvelgiate šviesą. Kai pasaulis pilnas įtampų, nesinori pasiduoti tik pesimizmui ir liūdesiui. Irenos asmenybėje, jos gyvenimo istorijoje ieškojau šviesos ir atramos.

Jeį šiandien susitiktumėte Ireną, ką jai pasakytumėte?

Turbūt paklauskčiau, kaip išgyventi dabar, šiame skylančiame pasaulyje, ir nepasiduoti nevilčiai. Aš ir dabar mintyse kartais su ja kalbuosi.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbino Karolina Baltmiškė

Irena Veisaitė apdovanota:

2012 m. – Gėtės medaliu už Vokietijos ir Lietuvos kultūrinių ryšių stiprinimą

2015 m. – Lietuvos Vyriausybės kultūros ir meno premija

2018 m. – ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro didžiuoju kryžiumi

2020 m. – Vokietijos Federacinės Respublikos ordino „Už nuopelnus“ Didžiuoju kryžiumi

◆ Mes negalime pakeisti pasaulio, tą aš žinau. Bet mes galime išgelbėti savo sielas ir neprisidėti prie blogio.

◆ Atleisti ir kurti ateitį yra gyvųjų priedermė.

◆ Įmanoma per naktį pakeisti vyriausybę, vėliavą, bet reikia tikrai daug laiko, kad pasikeistų žmonių mentalitetas.

Irena Veisaitė

Prisimindami žuvusiuosius kviečiame – neleiskim pasikartoti

Nuotr. iš R. Galinienės asm. arch.

Šiaulių apskrities žydų bendruomenės pirmininkė Rasella Galinienė.

„Beveik visi mūsų bendruomenės nariai gimė ir augo Lietuvoje ir mes esame šios šalies piliečiai, tik turintis kiek kitokias šaknis, tradicijas, kurias puoselėjame ir su kuriomis stengiamės supažindinti šiauliečius. Vienas kito pažinimas, manau, yra gera priemonė prieš antisemitizmą. Tikriausiai mūsų bendruomenėje nėra šeimos, kuri nebūtų patyrusi Holokausto žiaurumo. Baisu ir pagalvoti, kad didelės jų dalies močiutės, seneliai buvo nužudyti vien todėl, kad jie buvo žydai. Ir mano seneliai išgyveno pragarą koncentracijos stovykloje“, – mintimis dalijasi Šiaulių apskrities žydų bendruomenės pirmininkė Rasella Galinienė.

Atmintis. Tikėjimas. Viltis

Sausio 27-ąją, Tarptautinę Holokausto aukų atminimo dieną, Šiaulių apskrities žydų bendruomenė kaip ir kasmet prisimindama žuvusiuosius artimuosius prie buvusio Šiaulių geto vartų uždegė žvakutes. Po to susirinko Žydų namuose, kuriuos šiemet papuošė išskirtinis paveikslas, sukurtas 1982 metais. „Moišės Bernšteino (1920–2006) kūrinys „Žydė moteris, deginanti Šabo žvakes“ sušildo širdis, suteikia namams jaukumo ir ramumos. Paveikslą dovanojo Vladas Vertelis, – pasakoja Rasella Galinienė. – Tą

vakarą bendruomenės nariai ir svečiai iš Žagarės, Šiaulių, Klaipėdos, susirinkome į Vulfo Visockio arbatos vakarą „Atmintis. Tikėjimas. Viltis“. 1824 m. Žagarėje gimęs Vulfas Visockis yra vienos seniausių arbatos pardavimo įmonės „Wisozky Tea“ įkūrėjas. Iš Izraelio parvežta kvapni arbata šildė mūsų prisiminimus, tai pat pravėrė ir dalelę mūsų tautos istorijos per užburiančią 1849 metais Žagarėje prasidėjusią šeimos arbatos kelio istoriją, kuri šiandien, vadovaujama penktosios kartos šeimos narių, toliau klesti“.

Minint žydų tautai skaudžių prisiminimų dieną, Rasellos teigimu, džiaugsmą dovanojo mažiausieji – Šiaulių „Juventos“ progimnazijos moksleiviai. „Dainorėliai savo dainelėmis ir muzikavimu tiesė tiltus tarp praeities ir šiandienos, o vyresnieji – Klaipėdos „Ąžuolino“ gimnazijos dvyliktokai pagal Daivos Čepauskaitės pjesę „Aš tave užmiršau“ (rež. Aukse Naujokienė) dovanojo spektaklį „Pasaulis, kurio nebėra“, priminė ir kvietė neužmiršti: neleiskim pasikartoti! Muziejininkė Vilma daug įdomaus ir mums nežinomo papasakojo apie žydų namus ir jų šeimninkus Raisą ir Simoną Volpertus. Renginį užbaigė iš Žagarės atvykusių Aistės ir Jono pasakojimas apie Žagarę šiandien, jų viltingas žvilgsnis į rytojų ir visų dalyvių bendra daina“, – vakarą apibūdina Rasella Galinienė.

Šis vakaras – dalis bendruomenės veiklos saugant Šiauliuose ir Šiaulių apskrityje gyvenusių žydų atminimą. Rasellos Galinienės teigimu, bendruomenės nariai dalyvauja „Gyvųjų marše“ (March of the Living). Šis renginys skirtas priminti Holokausto istoriją, kai žmonės ėjo į paskutinį savo gyvenime žygį iš Osvencimo koncentracijos stovyklos į Aušvico-Birkenau mirties stovyklą. Taip pat lanko apskrityje esančias žudynių vietas ir senąsias kapines. Prisimena

Nuotr. iš bendruomenės arch.

Skandžių išgyvenimų prisiminimas...

ir tuos, kurie rizikuodami gelbėjo žydus. Ir šiemet kovo 15 d. bendruomenė paminėjo Pasaulio teisulių dieną.

Liovos Taico atminimo turnyras

Vasario 9 d. Šiaulių sporto gimnazijoje vyko 16-asis Liovos Taico (1952–2009) turnyras. „Tėvelis labai mėgo sportą. Jis buvo gerai žinomas ne vien Šiauliuose, bet ir Lietuvoje. Su kitais bendraminčiais aktyviai dalyvavo atkuriant Lietuvos „Makabi“ organizaciją, buvo Šiaulių „Makabi“ klubo pirmininko pavaduotojas“, – pasakoja Liovos Taico dukra, Šiaulių apskrities žydų bendruomenės pirmininkė ir turnyro organizatorė Rasella Galinienė.

Būtent nuo „Makabi“ gyvavimo pradžios 1921-aisiais metus skaičiuoja ir Šiaulių sportas. „Makabi“ vykdė plačią sportinę, kultūrinę ir švietėjišką veiklą. Buvo įkurtos ir aktyviai plėtojamos 5–6 sporto šakų sekcijos. „Makabi“ turėjo ir savo stadioną. Tačiau organizacijos veikla buvo nutraukta prasidėjus tarybinei okupacijai, kai 1940 m. vasarą buvo masiškai uždarinėjamos visos tautinės struktūros.

„Tėvelis mirė jaunas, tik 57 metų. Bendruomenės nariams ir Šiaulių miesto sporto entuziastams kilo mintis jo atminimą įamžinti kasmet rengiamais turnyrais, – sporto renginio istoriją prisimena Rasella. – Turnyras prasidėjo nuo futbolo varžybų. Paskui jį papildė krepšinis, dar vėliau – stalo tenisas, o paskui buvo įtraukta dar daugiau sporto šakų. Šiemet turnyre buvo varžomasi penkiose sporto šakose. Turnyre dalyvavo keturios futbolo, keturios krepšinio ir penkios tinklinio komandos, šeši šachmatininkai ir šeši stalo tenisininkai. Tai buvo tikra sporto šventė. Džiaugiamės, kad į turnyrą įsitraukia komandos iš įvairių įstaigų. Į mūsų kvietimą jau daug metų atsiliepia policija, priešgaisrinės apsaugos tarnyba. Jau kelerius metus jų komandos rungtyniauja Liovos

Nuotr. iš Rasellos Galinienės archyvo

Liovos Taico turnyras

Taico turnyruose“.

Turnyro partneriai – Šiaulių apskrities futbolo federacija, Šiaulių miesto savivaldybės Kūno kultūros ir sporto skyrius, sporto centras „Dubysa“, Šiaulių sporto gimnazija.

Turnyro organizaciniam komitetui vadovauja Rasella Galinienė. Į turnyrą atvyksta ir Izraelyje gyvenantys L. Taico broliai – Shmuelis ir Becalelis. Dažni turnyro svečiai – Izraelio ambasados atstovai.

Bendruomenės kultūrinė veikla

Bendruomenė organizuoja parodas. Viena jų, apkeliausi visą Lietuvą, yra Sošanos Zaksaitės (1906–1959) fotografijos darbų paroda. Eksponuojamos fotografijos nukelia į tarpukario Šiaulius. Meniškose nuotraukose atsispindi ne tik žmonių charakteriai, bet ir laikmečio buitį.

Sošana Zaksaitė gimė Šiauliuose. Fotografijos pagrindų mokėsi pas tėvą, garsų to meto fotografą Chaimą Izraelį Zaksą. Baigusi Šiaulių žydų gimnaziją, mergina išvyko studijuoti fotomeno į Rygą. Sugrįžusi į Šiaulius, 1930 m. atidarė nuosavą modernią fotoateljė. Tais pačiais metais S. Zaksaitė ištekėjo už tautiečio Rabani ir po metų, 1931 m. išvyko gyventi į Tel Avivą (Izraelis). Ten taip pat atidarė nuosavą fotoateljė ir greitai pelnė pripažinimą, kaip profesionali fotografe.

Pasitinkant 5781 metus Šiauliuose buvusios Tal-mudo toros mokyklos pastate duris atvėrė paroda – „Šiaulių žydai šiandien. Portretai“. Tai bendras Šiaulių fotografijos namų bildukų ir Šiaulių apskrities žydų bendruomenės projektas apie šalia gyvenantį žmogų.

2024 m. atminimo ženklų pažymėta buvusio „Makabi“ stadiono vieta.

Nuotr. iš Rasellos Galinienės archyvo

Liova Taicas.

Bendruomenės veiklą finansuoja Geros valios fondas. Šis fondas įsigijo pastatą, kuriame įsikūrę Žydų namai. Tame pačiame pastate daugiau kaip dešimt metų veikia sinagoga. Vokietijos žydai šiauliečiams padovanojo Torą.

Laiko korekcijos...

„Manau, mūsų bendruomenės ypatumas, kad beveik visi jos nariai kalbame jidiš kalba, tik neramu, kad tos kalbos negebame perduoti jaunimui. Ir aš pati nei dukters, nei sūnaus neišmokiau kalbėti savo tėvų kalba. Sūnus labai aktyviai domisi žydų tradicijomis, bet nelabai tikiu, kad jis išmoks kalbą. Šeimoje mes bendraujame lietuviškai. Panaši situacija ir kitoje šeimose. Mūsų bendruomenė jungia per šimtą na-

rių, bet ne visi yra žydai, nes daugelio jų sutuoktinis yra kitos tautybės. Žinoma, kiek galime, stengiamės puoselėti savo tautos kultūrą, tradicijas. Į savo renginius kviečiame ir kitus Šiaulių miesto gyventojus. Mūsų organizacija nėra uždara. Mes esame atviri ir norime, kad mieste apie mus neliktų mitų“, – pasakoja bendruomenės pirmininkė.

Pasiteiravus, ar bendruomenė neketina kurti savaitgalinės mokyklos, kurioje vaikai mokytųsi jidiš kalbos, Rasellos atsakymas atspindi Lietuvos regionų situaciją: „Tai kad vaikų labai mažai. Jaunimas išvažiuoja studijuoti į Vilnių, Kauną ar kurią nors užsienio šalį, o baigę studijas į Šiaulius nebegrižta“.

Vytis Kaunas

Nauja ekspozicija

Šiaulių „Aušros“ muziejus parengė naują ekspoziciją „Fabrikantai Frenkeliai“, kurioje pristatomas dviejų Frenkelių šeimos kartų – Chaimo ir Doros bei jų sūnaus Jokūbo ir jo žmonos Rozos – gyvenimas Šiauliuose. Joje pasakojama apie Šiaulių vardą pasaulyje garsinusios šeimos verslo sėkmę – Chaimo Frenkelio odų fabriką – vieną svarbiausių pramonės objektų Šiauliuose, jo inovacijas, produkciją, apie Frenkelių vaidmenį žydų bendruomenės gyvenime ir nuopelnus Šiaulių miestui.

Muziejinį pasakojimą papildė Šiaulių žydų istorija: nuo jų įsikūrimo mieste iki Holokausto. Ekspozicijoje atskleidžiamas žydų bendruomenės indėlis į miesto ekonominį ir visuomeninį gyvenimą, pristatomos kultūros, švietimo, žydų religijos temos, eksponuojami litvakų dailės kūriniai.

Ekspozicija įrengta buvusiuose Frenkelių šeimos namuose – viename išpūdingiausių secesijos (moderno) architektūros objektų Lietuvoje. Istorinėje autentiškoje aplinkoje sukurti stilizuoti fabrikantų namų interjerai, atskleidžiantys XIX a. pabaigos–XX a. pirmos pusės turtingų, modernių pažiūrų žydų šeimos gyvenimo ypatumus, tradicijas ir vertybes.

Šiaulių žydai

◆ Žydų kūrimosi Šiauliuose pradžia – 1681 metai, kai Abiejų tautų respublikos valdovas Jonas III Sobieskis suteikė privilegiją žydai Nurekui ir leido jam šiame mieste apsigyventi.

◆ Intensyviau kurtis Šiauliuose žydai pradėjo apie XVIII a. vidurį, po to, kai 1731 m. Lenkijos karalaitis Jokūbas Liudvikas Sobieskis išleido privilegiją, leidžiančią Šiauliuose kurtis žydams, organizuoti kahalą, statyti sinagogą ir įsirengti kapines. 1748 m. žydai Šiauliuose įsteigė savo kapines, o po metų pastatyta pirmoji sinagoga.

◆ Manoma, kad XX a. ketvirtojo dešimtmečio pabaigoje mieste galėjo gyventi iki 8 tūkst. žydų. 1938 m. Vokietijai aneksavus Klaipėdos kraštą, o 1939 m. Vokietijai ir Sovietų sąjungai okupavus Lenkiją, žydų tautybės asmenų skaičius Šiauliuose dar labiau išaugo dėl iš užimtų kraštų plūstelėjusių pabėgėlių.

◆ Iki Holokausto žydai Šiauliuose turėjo savo profesines sąjungas, politinių partijų skyrius, kapines, pirtį, ligoninę, senelių ir vaikų prieglaudą, savo švietimo įstaigas ir maldos namus. Nuo seno veikė tradicinės religinės žydų švietimo sistemos įstaigos: chederiai (religinės pradinės žydų berniukų mokyklos) ir beit midrašas (maldos ir studijų namai, kur studijas tęsdavo gabiausi chederį baigę jaunuoliai), veikęs prie didžiosios choralinės sinagogos.

◆ Nuo 1920 m. Šiauliuose veikė ir privati žydų gimnazija, turėjusi dvi parengiamąsias ir aštuonias pagrindines klases.

Iš Šiaulių „Aušros“ muziejaus pateiktos inf.

Popietė Aleksandru Melechi prisiminti

Sausio 17 d. Tautinių bendrijų namuose Vilniaus apskrities totorių bendruomenė surengė popietę, skirtą muzikos mokytojo, chorvedžio, ansamblio „Grzegorzanie“ vadovo, Lietuvos totorių folklorinio ansamblio „Alije“ įkūrėjo Aleksandro (Ali) Melecho 95-mečiui. Renginyje dalyvavo jo artimieji bei jį pažinoję ir su juo bendravę žmonės. Aleksandras Melechas mirė 2024 m. birželio 30 d.

Apie A. Melecho gyvenimą pasakojo pirmininkė dr. Galina Miškinienė, jį pažinoję įvairių tautinių mažumų atstovai, koncertavo totorių folkloro ansamblis „Ilsu“ ir ansamblis „Grzegorzanie“ bei Aleksandro Melech atrasta atlikėja baškirė Esme.

TBN inf.

Lietuva pagerbė žydų gelbėtojus

Kovo 15-ąją visoje šalyje paminėta Lietuvos žydų gelbėtojų diena. Ši atmintina diena Lietuvos Respublikos Seimo sprendimu pasirinkta neatsitiktinai: šiemet sukanka 60 metų nuo 1966 m. kovo 15 d., kai pirmajai lietuvei – Vilniaus universiteto bibliotekininkei Onai Šimaitėi – buvo suteiktas Pasaulio tautų teisuolės vardas.

Žinomi ne visi

Ona Šimaitė, pasinaudojusi savo tarnyba gelbėjo žydus Antrojo pasaulinio karo metais. Ji patekdavo į Vilniaus getą tvirtindama, kad turi atsiimti knygas iš žydų studentų. Ji įnešdavo maisto ir kitų daiktų, o išnešdavo vertingus istorinius ir literatūrinius dokumentus. 1944 m. naciai suėmė O. Šimaitę. Po to ji buvo nugabenta į Dachau koncentracijos stovyklą. Iš ten perkelta į koncentracijos stovyklą pietų Prancūzijoje. Po išlaisvinimo liko Prancūzijoje. Ten gyvenant jai buvo suteiktas Pasaulio tautų teisuolės titulas ir įteiktos regalias.

Šiuo metu daugiau kaip 900 žydų gelbėtojų yra paskelbti Pasaulio tautų teisuoliais ir daugiau kaip 1600 geradarių yra gavę Lietuvos valstybės apdovanojimą – Žūvančiųjų gelbėjimo kryžių. Tačiau šis skaičius nėra galutinis.

„Jeigu išgelbėto asmens nebėra tarp gyvųjų – jis mirė sava mirtimi ar vis dėlto žuvo nuo nacių rankos, tiesiog nebeįmanoma gelbėtoju būti pripažintam Pasaulio tautų teisuoliu: kad Yad Vashem suteiktų šį vardą, būtina sąlyga – gyvas išgelbėto žydų tautybės asmens liudijimas. Vien aš pats žinau bent 24 atvejus, kai buvo nužudyti tiek gelbėję, tiek gelbėti žmonės, tad šių istorijų herojų, bandžusių išsaugoti gyvybes, jau niekas nebeįpažins“, – pažymi projekto autorius architektas Tauras Budzys, dar 2018 m. savo iniciatyva pradėjęs projektą, skirtą Lietuvos Pasaulio

tautų teisuolių atminimui įamžinti. Dažnai nepastebėti lieka net Pasaulio tautų teisuolio titulą turinčių žmonių vaikai, labai daug bendravę, padėję slėpti žydų vaikus, bet jie kažkodėl neįtraukti į jokių sąrašus. Tad tikimasi, kad po visą Lietuvą pasklidęs Žydų gelbėtojų dienos paminėjimas padės išsiaiškinti dar nežinomų gelbėtojų vardų.

Minėjo visa Lietuva

Skirtingai nuo ankstesnių metų, kai Lietuvos žydų gelbėtojų diena buvo minima Vilniuje specialiu universiteto renginiu, šiemet, siekiant kurti naują tradiciją, paminėjimas pasklido po visą Lietuvą. Gelbėtojų vardai buvo paskirstyti pagal jų buvusias gyvenamąsias apskritis ir buvo skaitomos įvairiuose miestuose. Gelbėtojų vardai skaityti Vilniaus universiteto bibliotekos P. Smuglevičiaus salėje, Kėdainių krašto muziejaus Daugiakultūriame centre (buvusioje sinagogoje), Alytaus rajono savivaldybės kultūros centro Simno skyriaus konferencijų salėje, Vilkaviškio Salomėjos Nėries pagrindinėje mokykloje, Panevėžio kraštotyros muziejuje, Šeduvos žydų istorijos muziejuje „Dingęs štetlas“, Šilalės rajone, Laukuvoje įkurtoje Dalios Grinkevičiūtės ekspozicijoje, Telšių ješivoje, Utenos „Saulės“ gimnazijoje, Palangos savivaldybės viešojoje bibliotekoje.

Taip pat vyko įvairūs renginiai. Kauno IX forto muziejuje atidaryta nauja nuolatinė ekspozicija „Gelbėtojai“. Minėjimą „Išgelbėjęs vieną gyvybę išgelbėja pasaulį“ Vilniaus choralinėje sinagogoje surengė Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenė. Vilniuje Sv. Elžbietos koplyčioje atidaryta paroda „Pasaulio tautų teisuoliai. Nebijoję mirti, tapo nemirtingais“ (autorai Tauras Budzys, Barbora Karnienė, Alfredas Simonavičius). Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras Tuskulėnų rimties parko memorialiniame komplekse surengė atvirą pamoką „Drąsa gelbėti“. Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje vyko pokalbis „Žmogiškumo menas“ ir kt.

Lietuvos žydų gelbėtojų dienos skirtą programą globojo Vilniaus universiteto rektorius prof. Rimvydas Petrauskas ir Ministrė Pirmininkė Inga Ruginienė.

Lietuvos žydų gelbėtojų diena minima nuo 2023 m.

Parengta pagal LRV inf. ir pranešimus spaudai

KOVO 15
Lietuvos
žydų
gelbėtojų
diena

Marcišoro šventė tapo Lietuvos nacionaline vertybe

Kovo 1 d. Lietuvos rumunų kultūros bendrija „Dačija“, jungianti išeivius iš Moldovos Respublikos ir Rumunijos, Tautinių bendrijų namuose 37-ą kartą surengė Marcišoro šventę, į kurią gausiai susirinko draugijos nariai ir svečiai.

Marcišor (rumunų kalba. Mărțișor) tradicija 2017 m. gruodžio 6 d. įtraukta į UNESCO Reprezentatyvųjų žmonių nematerialiojo kultūros paveldo sąrašą.

„Šiandien mūsų šventė ypatinga. Joje norime pasidalyti neseniai mus pasiekusia labai gera žinia – 2025 metų gruodžio 17 dieną Gerąją praktiką „Lietuvos moldavų ir rumunų pavasario pasitikimo „Marcišor“ šventė“ vertinimo komisijos balsų dauguma nusprendė įtraukti į Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą, – džiugia naujiena dalijosi Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ vadovė Lučija Bartkienė. – Mes išsaugojome Lietuvoje šią gražią tradiciją, kuri mus vienija ir stiprina mūsų tapatybę iki šiol. Nė viena kita mūsų šventė taip nevienija, kaip Marcišoras. Tai diena, kurią prasideda atsinaujinimas, naujas gyvenimas. Neatsitiktinai jos simbolis – raudonas ir baltas pumpurėliai, simbolizuojantys meilę ir pagarbą. Šie amuletai Moldovos Respublikoje ir Rumunijoje kovo 1-ąją įteikiami tiems, kuriuos mylime ir gerbiame, linkėdami jiems atsinaujinimo, laimės, gerovės ir meilės. Ir mes šiuos amuletus Lietuvoje per Marcišoro šventę dovanojame vieni kitiems ir svečiams. Džiaugiamės, kad šiandien su mumis yra rumunai ir moldavai iš kelių Lietuvos miestų: Vilniaus, Kauno, Panevėžio, Kėdainių ir Pasvalio. Prie mūsų prisijungė studentai, atvykę į Lietuvą pagal „Erasmus“ programą“.

Mūsų istorija oficialiai prasi-dėjo 1989-ųjų vasario 12 dieną – asociacijos steigiamojo susirinkimo dieną. O jau kovo 1-ąją Vilniuje surengta pirmoji Marcišoro šventė. Nuo tada kasmet renkamės paminėti pavasario atėjimo.

Mūsų vaizdinė atmintis pradėjo formotis 1993 m., kai BTV (Baltijos televizija) nufilmavo pirmąją Pavasario pasitikimo Marcišoro šventę. 1998–2009 m. bendrijos „Dačija“ organizuojami renginiai buvo transliuojami per nacionalinę televiziją. Daugelį laidų ir šiandien galima rasti LRT mediatekoje.

Lučija Bartkienė

Šventės dalyvius pasveikino Jos Ekscelencija Rumunijos ambasadorė Lietuvoje Adriana Ciamba ir Jo Ekscelencija Moldovos Respublikos ambasadorius Lietuvoje Emil Druc.

„Neversta, neraginta, bet labai maloniai pakviesta atvykau į šventę, apie kurią žinojau pirmiausia iš pasakojimų, taip pat iš aprašymų, kuriuos „Dačijos“ pirmininkė su kitomis bendrijos atstovėmis suguldė į paraišką įtraukimui į Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą. Jos pavasario šventę Marcišor pristatė kaip seną tradiciją, kuri buria bendruomenę, kurią iš kartos į kartą perduoda šeimos. Ir svarbiausia, kad ši šventė yra bendruomenės bendravimo ir bendradarbiavimo, kultūrinio pažinimo ašis. Tai, kas

Nuotr. Karolina Baltišskė

Lietuvos nacionalinio kultūros centro Etninės kultūros skyriaus Nematerialaus kultūros paveldo specialistė Loreta Sungailienė, įteikdama bendrijos „Dačija“ pirmininkei Lučijai Bartkieniui marcišorų spalvų tulpių puokštę, priminė, kad Marcišor šventė tapo Lietuvos nacionaline vertybe.

Nuotr. aut. Karolina Baltišskė

Koncertuoja Skramtai šeima.

gražu ir svarbu, reikia parodyti ne tik Lietuvai, bet ir pasauliui. Pasaulis apie Marcišoro šventę žino, nes ji įtraukta į UNESCO sąrašus, bet kad tokia šventė puoselėjama Lietuvoje, pasaulyje, manau, žino ne visi. Bendrija „Dačija“ yra puikus pavyzdys kitoms tautinėms bendrijoms, kaip išsaugoti savo tradicijas, gyvenant kitoje šalyje. Šiandien ir atvykau gyvai patirti Marcišoro šventę ir pranešti džiugią žinią, kad paraiška Nematerialaus kultūros paveldo komisijos yra puikiai įvertinta ir šventė įrašoma į sąvadą. Tai reiškia, kad šventė yra nacionalinė vertybė“, – prieš prasidedant šventei „Tautinių bendrijų naujienoms“ sakė Lietuvos nacionalinio kultūros centro Etninės kultūros skyriaus Nematerialaus kultūros paveldo specialistė Loreta Sungailienė, per šventę komisijos sprendimą paskelbusi visiems susirinkusiesiems. Oficialus sertifikatas bus įteiktas gegužės 19 d.

Per šventę buvo paskelbtas sveikinimo iš Kišiniovo įrašas, kuriuo nuoširdžiausius linkėjimus Lietuvoje gyvenantiems tautiečiams siuntė Departamento ryšiams su diaspora direktorė Violina Donu.

Marcišoro legendą rumunų kalba papasakojo Vilniaus universiteto magistrantė Dana Bacal, kuriai Marcišoro šventė – gija jungianti ją su Moldova, iš kur ji atvyko ir kur gyvena jos artimieji. Marcišoro le-

gendą lietuviškai ir kaip ši šventė atėjo į jos gyvenimą pasakojo lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Marija Baltuškaitė.

Bendruomenės „Dačija“ pirmininkė padėką įteikė į šventę atvykusiam Moldovos Respublikos ginkluotųjų pajėgų Štefano Didžiojo ordino kavalerijos generolui (rezerve) Vasile Grosu. „Generolas yra tikra mūsų asociacijos legenda, buvęs su mumis nuo pat mūsų bendruomenės įkūrimo Vilniuje. Vėliau jis suteikė mums neįkainojamą paramą tiesiai iš Kišiniovo“, – sakė Lučija Bartkienė.

Šventę lydėjo bendrijos parengta programa. Skambėjo Vytauto Didžiojo universiteto Muzikos akademijos studentės pianistės Aleksandros Calalb atliekami kūriniai. Ypatingą koncertinę akimirką dovanojo Skramtai šeima. Muzikinė staigmena – Glavan šeimos daina apie mamą.

Per renginį buvo eksponuojami Milos Gorun Kudinos siuvinėti paveikslai. Renginio pabaigoje menininkė vedė marcišorų kūrimo edukaciją. Šventės vaišėms moldavų tradicinius patiekalus paruošė Olga Sandu Sviridova, Zina Florea Sesickienė, Eugenia Ungureanu Babonienė, Zina Gorea, Angela Negru Lukošienė.

Barbora Gaudutė

UNESCO pripažinimo verta bendrystės šventė

Jau trečią dešimtmetį pradėjusi Duonos šventė peraugo į vieną svarbiausių ir didelio populiarumo sulaukiančių Tautinių bendrijų namų kasmetinių renginių, o dalyvių skaičius išaugo keleriopai.

Duonos simbolika – patarlėse

„Kaip ir kasmet mes, Lietuvoje gyvenantys įvairių tautų atstovai, vasario pradžioje, kai minima duonos globėjos Šv. Agotos diena, susitinkame papasakoti apie savo tautos duoną, prisiminti savo šalies tradicijas ir padėkoti Lietuvai už lietuvišką duoną, – į vasario 6 dieną Vilniaus lenkų kultūros namuose vykusios 21-osios Duonos šventės dalyvius kreipėsi vakaro vedėja Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė Lučija Bartkienė. – Duonos šventė turi labai stiprią simbolinę prasmę, nes Duona jungia visas tautas ir kultūras. Šventėje mes dalijamės ne tik

duona, bet ir šiluma, pagarba vieni kitiems. Duonos šventė mus labiau suartina, primena bendras vertybes ir stiprina tarpusavio supratimą“.

Šių metų Duonos šventėje bendruomenių buvo paprašyta ne tik pristatyti savo duoną, bet ir pasakyti ją apibūdinančią savo tautos patarlę. O Vilniaus vokiečių bendruomenės ansamblis „Heimatgruss“ prie

Karaimiškus kepinius pristatė Margarita Rajeckienė su dukra Kotryna.

Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė Lučija Bartkienė.

Giedrius Meškauskas nuotr.

savo stalo surengė ištįsą patarlių parodą. Dauguma šventėje pasakytų patarlių, kaip ir lietuvių, duoną siejo su ją auginančių žmonių darbštumu, kantrybe ir ištvėrme.

Duona saugo tradicijas

Šiuometėje Duonos šventėje savo tautos duoną ir kitus tradicinius kepinius pristatė 18 tautinių bendruomenių: armėnai, estai, graikai, karaimai, kazachai, kirgizai, latviai, lenkai, Lietuvos totoriai, moldavai-rumunai, romai, tadžikai, totoriai, turkai, ukrainiečiai, vokiečiai ir žydai.

„Į šventę atsivežėme du vestuvinius pyragus. Vienas jų yra kepamas jaunojo, kitas – jaunosios namuose. Šiems kepiniams yra labai svarbi forma ir papuošimas – jis yra nekintantis ir keliaujantis iš amžių į amžius. Nė vienos karaimiškos vestuvės neapsieina be šių pyragų“, – karaimiškus kepinius pristatė Margarita Rajeckienė su dukra Kotryna.

„Kazachų kultūroje duona turi ypatingą, simbolinę reikšmę. Ji siejama su svetingumu, gerove ir

Lenkų bendruomenės stalą pristatė Halina Višnevskaja (dešinėje).

Giedrius Meškauskas nuotr.

pagarba maistui. Duona mūsų tautoje visada užima garbingą vietą ant stalo“, – sakė Lietuvos kazachų bendruomenės „Nursaulė“ pirmininkė Gulmira Mussayeva.

„Mes pristatome Vilniaus krašto juodą duoną ir siūlome jos paragauti su mūsų pamėgtu šmalcu – spirgučiais, paskanintais džiovintais obuoliukais ar kitais priedais“, – lenkų bendruomenės stalą pristatė Halina Višnevskaja.

„Mano tėvynėje Moldovoje sakoma: „Duona yra pati Tėvynė. Tai šilta visatos burna, tai apvali sielos gėlė. Duona – tai ir žemės sekmadienis, kvėpiantis šalimi, dainomis ir gyvybe“, – duonos svarbą tautiečiams apibūdino Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė Lučija Bartkienė.

„Ant mūsų stalo mūsų moterų iškepti tradiciniai tadžikų kepiniai. Duona Tadžikistane bene svarbiausias produktas, – pasakojo Tadžikų bendruomenės atstovas Adam Buriev, į šventę atvykęs su sūnumi Umar. – Man labai svarbu, kad sūnus dar paauglys-

Lietuvos kazachų bendruomenė „Nursaulė“. Pirmininkė Gulmira Mussayeva (dešinėje)

Karolinės Baltmiškės nuotr.

Tadžikų bendruomenės atstovas Adam Buriev su sūnumi Umar.

Karolinės Baltmiškės nuotr.

Vilniaus ukrainiečių bendruomenė.

Karolinos Baltiškos nuotr.

tėje integruotūsi į visuomenę. Tokios šventės labai svarbios integracijai, todėl stengiamės visose dalyvauti. Mes juk esame Lietuvos gyventojai ir save laikome Lietuvos dalimi“.

„Ukrainos vėliava yra mėlynas dangus ir auksiniai kviečių laukai. Mes sakome, kad „Хліб всьому голова“ (Duona yra visko galva). Didžiausias pasaulyje „karavajus“ buvo užregistruotas Sofijos aikštėje Kijive ir pateko į Gineso rekordų knygą. Karavajus buvo iškeptas specialiai „Donos ir derliaus šventei“. Jo svoris buvo 150 kg, aukštis – 65 cm, o rekordininko skersmuo – 160 cm“, – kalbėjo Vilniaus ukrainiečių bendruomenės atstovė Lidija Cholčeva.

Prie turtingo stalo stovėjo ir nuolatinis Duonos šventės dalyvis, nenuilstantis bendruomenės kepėjas Michailo Maksimjuk. Už aktyvų Duonos šventės palaikymą Michailui Maksimjuk Tautinių bendrijų namų l. e. p. direktorė Rita Novikienė įteikė padėkos raštą.

„Visą stalą padengėme vokiškais patiekalais. Mišrainė vokiška, dešrelės vokiškos. Atsinešėme ir vokišką svogūnų pyragą. Net bricelių – vokiškų riestainių – yra ant stalo. Ir, žinoma, mūsų be mielių rauginta vokiška duona“, – prie stalo sukosi Irėnė Gervin ir kitos Vilniaus vokiečių bendruomenės ansamblio „Heimatgruss“ narės.

„Padengti stalą mums padėjo Latvijos ambasados pirmoji sekretėre Liene Bertule, atsakinga už diaspo-

Michailui Maksimjuk Tautinių bendrijų namų l. e. p. direktorė Rita Novikienė įteikė padėkos raštą.

Giedriaus Meškausko nuotr.

Vilniaus vokiečių bendruomenės ansamblis „Heimatgruss“

Karolinos Baltiškos nuotr.

rų veiklas. Ji iš Latvijos atvežė latviškos ruginės duonos. Tačiau latviai kepa ir įvairius pyragus. Šiandien ant mūsų stalo vienas pyragas su obuoliais, kitas – su varške. Ir kaip latviai be šprotų“, – paskanauti kvietė Vilniaus latvių draugijos pirmininkė Gunta Rone.

„Atsinešėme totorišką prieš šventes kepamą pyragą. Jį totoriai kepa kurioje šalyje jie begyventų, o jo receptą perduoda iš kartos į kartą“, – stalo svarbiausių kepinį pristatė Keturiasdešimties Totorių kaimo bendruomenės vadovė Fatima Asanavičienė.

Su kirgizų tradiciniais kepiniais supažindino dvi šeimos – Bekaidar Sariev su žmona Aziza, dukra Jasmina ir sūnumi Usman ir Adilet Maksatbekov su žmona Zhypariza ir dukromis Aikena ir Mubina.

Ant Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazijos stalo puikavosi šabui ir per visas šventes kepama chala. „Nors paprastai chalą kepu su dukrele Olivija, bet šįkart ją kepiu viena, nes norėjau, kad kepinys būtų labai šviežias, tik ištrauktas iš orkaitės“, – sakė dukrą į Duonos šventę atlydėjusi Jevgenija Čeliadin, atkreipdama dėmesį į chalos ypatingą formavimą.

„Tūkstančius metų duona ir alyvuogių aliejus yra pagrindinis graikų maistas. Be duonos graikai net bulvių ar makaronų nevalgo“, – duonos svarbą apibūdino Lietuvos graikų draugijos „Patrida“ pirmininkė Evelina Paulavičienė.

„Mano manymu geriausiai duoną apibūdina baltarusių poetės Larysos Henijuš žodžiai: „Su duona ir

Vilniaus latvių draugija.

Karolinos Baltiškos nuotr.

Kirgizų bendruomenei atstovavo dvi šeimos.

Karolinės Baltiškės nuotr.

druska, jas padėję ant rankšluosčių, per amžius gerus žmones sutinkame“, – baltarusių pagarbą duonai apibūdino Vilniaus m. baltarusių klubo „Siabryna“ vadovas Valentin Stech. Apie duonos kelią šventės dalyviams dainą dovanojo klubo tarybos narė Valiancina Kavalčuk.

„Armėnai dažniausiai sako, ne einame valgyti, bet einame valgyti duonos. Mūsų pagrindinė duona – lavašas. Ir piemenys, ganantys kalnuose gyvulius, visada nešasi lavašo“, – sakė Lietuvos armėnų sąjungos narys Ruslan Arutiunian.

Apie savo duoną pasakojo Lietuvos estų draugijos vadovė Liia Urman, totorių ir turkų atstovai.

„Tai ne tik maistui skirta šventė. Tai bendravimo šventė, akivaizdžiai parodanti, kad Lietuvoje vietos surado labai daug tautybių ir kad visi kartu kuriame šią šalį, kurioje galime pristatyti savo kultūrą, savo tradicijas, savo duoną. Per tokias šventes, per gyvą bendravimą, gyvą ragavimą ir vyksta integracija“, – mintimis dalijosi Lietuvos romų bendruomenės pirmininkas Ištvan Kvik, vildamasis, kad galbūt kažkada romų tradicinis „Savijako“ pyragas bus pripažintas Lietuvos kulinarinio paveldo patiekalu.

Sulaukta daug svečių

Duonos šventė vis labiau įsitvirtina Vilniaus kultūriname gyvenime. Kiekviena jų sulaukia gausybės svečių. Ir šiųmetėje šventėje svečių netrūko. Joje dalyvavo Estijos nepaprastoji ir įgaliotoji ambasadorė

Lietuvos graikų draugijos „Patrida“ pirmininkė Evelina Paulavičienė.

Giedraus Meškausko nuotr.

Keturiasdešimties Totorių kaimo bendruomenės vadovė Fatima Asanavičienė (kairėje).

Giedraus Meškausko nuotr.

Kaili Terras, Moldovos Respublikos ambasadorius Emil Druc, Turkijos ambasadorė Lietuvoje Esra Toplu, antrasis ambasados sekretorius Mehmet Bakici ir trečiasis sekretorius Aykut Kart, Rumunijos ambasados ministrė patarėja Valerija Toma, Latvijos ambasados pirmoji sekretėrė Liene Bertule, Lietuvos Respublikos Vyriausybės patarėja Diana Varnaitė, Kauno įvairių tautų kultūrų centro direktorė Eglė Rušinskaitė. Nors šįkart nuotoliu, bet nuoširdžiausius linkėjimus atsiuntė europarlamentaras Petras Auštrevičius, daugiau kaip prieš dvidešimt metų padrąsinęs tautines bendrijas organizuoti visus suvienijančią Duonos šventę.

Duonos šventės iniciatorę ir jos puoselėtoją ilgametę Tautinių bendrijų namų direktorę Alvidą Gedaminskienę sveikindamas susirikusiuosius prisiminė Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos

Žydų duoną pristatė Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazija.

Karolinės Baltiškės nuotr.

Armėnų stalą pristatė Anna Amamdžian.

Giedrius Meškauskas nuotr.

Baltarusių duoną pristato Vilniaus m. baltarusių klubo „Siabryna“ vadovas Valentin Stech ir klubo tarybos narė Valiancina Kavalčuk.

Karolina Baltmiškė nuotr.

Romų bendruomenė vaišino savo tradiciniu „Savijako“ pyragu.

Giedrius Meškauskas nuotr.

Ant šio stalo – visų bendruomenių duona.

Giedrius Meškauskas nuotr.

Respublikos Vyriausybės direktorius Dainius Babilas. „Ši šventė yra simbolinė. Per ją mes turime puikią progą savo tautos duona, kitais kepiniais pavaišinti vienas kitą, pabendrauti, paklausti vienas kito, kaip sekasi, kuo galime vieni kitiems padėti. Tai didžiulė bendrystės šventė, besitęsianti du dešimtmečius“, – kalbėjo direktorius ir pasidalijo lūkesčiu, kad galbūt kada nors ši tautų bendrystės tradicija bus įrašyta į UNESCO paveldo sąrašus.

Šventėje parodytas filmas apie karimų vestuvinį pyragą, koncertavo karimų vaikų šokių kolektyvas OJUN (karaimiškai reiškia Žaismė), kolektyvo vadovė Viktorija Narmontienė. Lietuvos totorių folkloro ansamblis „Efsane“, vadovė Elnara Churlu, šventės dalyvius pakvietė bendram šokiui.

Karolina Baltmiškė

DUONĄ vadina...

Armėnai	[lavašas]	Lietuvos totoriai	belx
Baltarusiai	хлеб [chleb]	Romai	[manro/manho]
Graikai	ψωμί [psomí]	Rumunai	pâine [pane]
Karaimai	[étmiak]	Tadžikai	[non]
Kazachai	[nan]	Totoriai	икмәк [ikmek]
Kirgizai	[nan]	Turkai	[ekmek]
Latviai	maize	Ukrainiečiai	хліб [chlib]
Lenkai	chleb [xlɛp]	Vokiečiai	das Brot

Skliaustuose pateiktas tik tarimas

Klaipėdoje – ispaniškos kultūros pliūpsnis

Praėjusių metų rudenį Lietuvoje buvo niūrus ir darganotas, tik ne Klaipėdoje, nes uostamiestyje siautė Tautinių kultūrų centro surengta spalvinga ir karšta ispaniška fiesta – Ispanijos kultūros dienos ¡HOLA, KLAIPĖDA!

Pirmasis flamenko festivalis Lietuvoje

„Colores del Flamenko“ (Flamenko spalvos) – taip vadinosi pirmosios tarptautinio flamenko festivalio dienos koncertas, į kurį susirinko flamenko šokio studijų ir klubų atstovai iš Latvijos, Estijos ir Lietuvos.

Net 42 flamenko šokiai, daugiau nei 3 valandas trunkanti koncertinė programa, per 100 šokėjų – nuo spalvingų ispaniškų kostiumų iki dar spalvingesnių flamenko šokių raibo akys ir tirpo širdys.

Festivalio koncerte buvo galima pamatyti aibę skirtingų flamenko stilių: žaismingą alegriją, jausmingą tangos, ekspresyvią buleriją, gilią soleá, žavų garrotín, dramatišką caña, įtaigų tientos, uždegančią rumbas ir daug kitų.

Ypač žiūrovų dėmesį kaustė choreografijos su vėduoklėmis ir skaromis (monton de Manila), įspūdingi numeriai su lazdu (boston) ritmais, šokiai ilgais sijonais (bata de cola) bei stilizuotos fusion flamenko kompozicijos, kuriose klasikiniai elementai susilieja su šiuolaikiniais judesiais.

Beje, festivalio dalyviai turėjo ir unikalią galimybę dalyvauti meistriskumo pamokoje, kurią vedė speciali festivalio viešnia – aktorė, flamenko šokėja, Valensijos konservatorijos pedagogė Aloma de Balma.

Antrąją festivalio dieną, lapkričio 16-ąją, kai pasaulyje minima tarptautinė flamenko diena, Klaipėdoje ji

Nuotr. KTC arch.

Nuotraukose – Ispaniškos fiestos Klaipėdoje akimirkos.

buvo švenčiama kaip niekada – surengtas aukščiausio lygio flamenko artistų iš Ispanijos pasirodymas „Origen“ (vadovas ir autorius Oscar de Manuel, Adrián Benítez (vokalas), Juan de Pilar (flamenko gitara), Lolo Planton (perkusija), Verónica Pulido (flamenko šokis), Aloma de Balma (flamenko šokis) ir jaunoji šokėja (preliudija) Elena Tello Dobilaitė.), kuris žiūrovų dėmesį prikaustė nuo pat pirmo skambesio: įvairūs flamenko stiliai – flamenko šokiai, dainos, gitara, perkusija ir flamenko fleita.

„Noras pristatyti Klaipėdoje flamenką, kaip tradicinę Ispanijos kultūros dalį, buvo pirminė idėja ir labai džiaugėmės kad mums, kartu su partneriais ir rėmėjais visa tai pavyko. Tačiau sulaukus Ispanijos karalystės garbės konsulato, o vėliau ir Ispanijos karalystės ambasados Lietuvoje paramos, festivalio idėja išsiplėtė ir virto viso mėnesio Ispanijos kultūros dienų Klaipėdoje renginių ciklu“, – pasidžiaugė Klaipėdos Tautinių kultūrų centro direktorė Jelena Butkevičienė.

„Esame labai dėkingi už šiltą ispanų kultūros priėmimą ir už stiprėjančius ryšius tarp mūsų šalių“, – per festivalio uždarymą sakė Ispanijos karalystės ambasadorius Lietuvoje Jose Fernando Fernandez-Aguayo Munoz.

Kvietė ispaniški užsiėmimai

Be flamenko festivalio, uostamiestyje vyko įvairūs renginiai, edukacijos, veiklos, kuriose buvo pristatoma ispaniška kultūra. Klaipėdiečiai ir miesto svečiai buvo kviečiami į koncertus, šokio spektaklius, ispaniško filmo seansus, flamenko šokio ir ispanų kalbos

pamokas, parodas. Restoranai rengė ispaniško maisto ir gėrimų savaitę.

„Lietuvoje sukasi daug ispaniškos kilmės žodžių ar pavadinimų – tortilla, paella, salsa, tapas, siesta, fiesta, chorizo, sombrero. Tariame juos dažnai net nesusimąstydami apie jų kilmę“, – teigė ispanų kalbos pamokas vedęs Klaipėdos universiteto dėstytojas, lietuvių kilmės kolumbietis Aleksas Eugenijus Kulvietis.

„Kuo daugiau bus saulėtos Ispanijos mūsų širdyse ir aplinkoje, tuo bus smagiau“, – optimistine nuotaka dalijosi Ispanijos karalystės garbės konsulas Klaipėdoje Vytautas Lygnugaris, sveikindamas Ispanijos kultūros dienų iniciatyvą ir pats asmeniškai padėkodamas visiems, kas prisijungė ir su savo darbais dalyvavo parodoje „Ispanijos spalvos“. Joje buvo eksponuota 30 didelio formato darbų. Ispanijos motyvais kūrė per 100 įvairių uostamiesčio mokyklų, dailės studijų moksleivių. Prisijungė ir suaugusių.

Žavėjo flamenko mada

Dar vienas Ispanijos dienų perliukas – aukštoji flamenko mada. Klaipėdoje buvo pristatyta Andalūzijos (Ispanija) flamenko mados ir amatų asociacijos „Qlamenco“ dizainerių flamenko kostiumų ir aksesuarų paroda.

„Ar žinojote, kad flamenko suknelė iš pradžių visai nebuvo skirta šokti flamenkui. Tai buvo švenčių ir mugių rūbas, kurį vėliau perėmė flamenko šokėjos“, – pristatydamas flamenko suknelių raidą bei mados tendencijas pasakojo „Qlamenco“ asociacijos prezidentas, tarptautinės flamenko mados savaitės (SI-MOF) meno vadovas, Pedro González.

Parodoje buvo pristatomi ir šios asociacijos narės, Ispanijoje gyvenančios dizainerės, užsakomųjų drabužių siuvimo įmonės „Atelier RIMA“ savininkės Rimos Pocevičienės autoriniai darbai.

„Klaipėdoje pristatėme tai, ko šiaip Lietuvoje nepamatysi. Sudarėme galimybę klaipėdiečiams prisiliesti, pažinti, pajusti nuostabią ispanišką kultūrą ir visa tai, neišvykstant iš namų, o jei šie renginiai, nors ką paskatino mokytis ispanų kalbos ar šokti flamenką, tai tuo labai džiaugiamės“, – Ispanijos kultūros dienas apibendrina Tautinių kultūrų centro direktorė Jelena Butkevičienė.

Ispanijos kultūros dienas finansavo Klaipėdos miesto savivaldybė.

Renginio partneriai – Ispanijos karalystės ambasada Lietuvoje ir Ispanijos karalystės garbės konsulas Klaipėdoje.

Ilona Kabošytė

Šventės organizatoriai ir svečiai. Pirmoji iš dešinės Klaipėdos TKC direktorė Jelena Butkevičienė.

Bendruomeniška Ramadano pradžia

Vasario 19 d. Lietuvos musulmonų Sunitų Dvasinis Centras-Muftiatas ir Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga savo narius ir svečius, išpažįstančius kitą tikėjimą, pakvietė į Valdovų rūmuose surengtą Ramadano Iftar vakarienę, po kurios prasidėjo 29 dienų pasninkas.

2023 m. gruodį su Ramadano mėnesiu susijusios Iftaro (Eftari/Iftar/Iftar) tradicijos yra įrašytos į UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo sąrašą.

„Kadangi mūsų pasninkas sutapo su krikščioniškuoju, kilo mintis pasidalinti pasninko patirtimi su kitomis religijomis. Pasitarę nusprendėme pasikviesti visų monoteistinių religijų Lietuvoje gyvenančius atstovus: krikščionis, judėjus ir karaimus. Manau, re-

ligijos turi neskirti, o jungti žmones ir parodyti, kad išpažįstantys islamą garbiname tą patį Dievą, kaip ir kitos religijos“, – sako Lietuvos totorių bendruomenės narys prof. Adas Jakubauskas, savo pamąstymais apie pasninką pasidalijęs prieš Iftar vakarienę.

Prieš ją pasninko tradicijomis dalijosi Lietuvos mufijus Romas Jakubauskas, Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas Motiejus Jakubauskas, Vilniaus arkivyskupas Gintaras Linas Grušas, Vilniaus šv. Juozapo parapijos klebonas Ričardas Doveika, Lietuvos žydų bendruomenės atstovas Daumantas Todesas, Lietuvos karaimų kultūros bendrijos vadovė dr. Karina Firkavičiūtė.

Per renginį buvo parodytas filmas apie Ramadaną, po kurio visi dalyviai buvo pakviesti į Iftar vakarienę kuri, kaip teigė Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas Motiejus Jakubauskas, surengta rėmėjo dėka.

„Mes norime parodyti, kad, nepaisant religinių įsitikinimų, mes visi turime labai daug bendro, todėl paremdami šią šventę mes norėjome, kad žmonės susitikytų, pasikalbėtų. Tokie pabendravimai turi labai didelę įtakos žmonijai ir kiekvienai tautai. Bendraudami mes vieni iš kitų mokomės, vieni kitus geriau pažįstame. Lietuvoje gyvenu apie 20 metų ir matau, kiek daug gero turi lietuviai“, – teigė šventės rėmėjas „Balturkos“ asociacijos direktorius Ishak Akay.

Prieš Iftar vakarienę koncertavo Lietuvos totorių folkloro ansamblis „Efsane“.

Vytis Kaunas

Nuotr. aut. Karolina Balmiške

Iš kairės: prof. Adas Jakubauskas, Lietuvos mufijus Romas Jakubauskas, Iftar vakarienės rėmėjas „Balturkos“ asociacijos direktorius Ishak Akay, Vilniaus miesto savivaldybės vicemeras Vytautas Mitalas, Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas Motiejus Jakubauskas.

Mintys apie renginio svarbą

„Labai vertinu šį totorių surengtą vakarą, nes jis mums primena istorinius laikus. Mes galime būti pavyzdžiu visam pasauliui kaip reikia sugyventi ir kaip skirtingos religijos, skirtingos kultūros susivienija tam, kad išlaikytų valstybingumą“.

Etnologas prof. Libertas Klimka

„Labai gaila, kad šiuolaikinė žiniasklaida bando iškreipti islamo įvaizdį, todėl per Iftar vakarienę mes norime parodyti, kad islamas yra tokia pat religija, kaip ir kitos. Labai džiaugiuosi, kad Lietuvoje per nepriklausomybės metus nekilo konfliktų religijos pagrindu“.

Prof. Adas Jakubauskas

„Mes esame žmonės ir susitikę neužduodame vieni kitiems klausimo, tu katalikas, musulmonas ar judėjas. Prieš tave stovi žmogus. Tik bendraudamas gali surasti arba bendrumus, arba skirtumus. Deja, žmonės labai dažnai ieško skirtumų, nes taip veikia, sakyčiau, gentinio mąstymo stereotipas, pagal kurį žmogus jaučiasi saugus tik jam pažįstamoje terpėje“.

Lietuvos žydų bendruomenės atstovas Daumantas Todėsas.

„Šis renginys pirmiausia skatina bendrumą ir draugiškumą, vienas kito pažinimą. Svarbu žinoti, kad, nepaisant, kokią religiją išpažįstame, visi turime bendrą pagrindą būti žmonėmis“.

Lietuvos karaimų kultūros bendrijos pirmininkė dr. Karina Firkavičiūtė.

„Lietuvoje turime ir daugiakultūrinį, ir daugiareliginį mūsų visuomenės pamatą. Tokiuose renginiuose matome, kiek daug tose religijose panašumų, o tai stiprina dialogą tarp įvairių religijų“.

Arkivyskupas Gintaras Linas Grušas.

Į Ramadano Iftar vakarienę buvo pakviesti ir monoteistinių religijų dvasininkai, ir politikai.

Nuotr. aut. Karolina Baltiškiė

Nuotr. aut. Eldar Šabanovič

Turtingas Iftar vakarienes stolas.

Šlapelių muziejuje – Milos Kudinos darbų paroda

Kovo 12 d. Vilniuje, Marijos ir Jurgio Šlapelių name-muziejuje atidaryta Lietuvos rumunų kultū-

ros bendrijos „Dačija“ narės Milos Gorun Kudinos meninio siuvinėjimo darbų paroda „Peizažas dygsneliu“. Renginyje dalyvavo Jo Ekscelenciją Moldovos Respublikos ambasadorius Lietuvoje Emil Druc ir ambasados patarėjas Victor Pali, Rumunijos ambasados Lietuvoje pagrindinė patarėja Valerija Toma, Moldovos Respublikos garbės konsulas Lietuvoje prof. Valdemaras Razumas, Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė, muziejaus direktorė Jolanta Paškevičienė, bendrijos „Dačija“ pirmininkė Lučija Bartkienė, bendrijos nariai. Paroda veikė iki kovo 22 d.

Iš kairės: Rasa Paliukienė, Emil Druc, Mila Gorun Kudina, Jolanta Paškevičienė, Lučija Bartkienė

TBN inf.

Ukrainiečiai pagerbė savo kūrėjus ir prisiminė skaudžius įvykius

Kovo 8 d. Tautinių bendrijų namuose Vilniaus ukrainiečių bendrija pagerbė dviejų iškilių tautiečių atminimą. Tęsdami ilgametę tradiciją bendruomenės nariai prisiminė rašytoją, dailininką, etnografą Tarasą Ševčenką, kurio atminimą saugo ir Vilnius, ir kitą ukrainiečiams brangią kūrėją, rašytoją, vertėją Lesią Ukrainką, tikroji jos pavardė Larysa Kosač-Kvitka. Vasario 25-ąją sukako 155 metai nuo jos gimimo.

Susirinkusiuosius pasveikino bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė. Surengtas bendrijos narės Tatjanos Morgun koncertas, kuriame pasirodė jos vadovaujamas „Svitanok“ ansamblis, Tarptautinės

ukrainiečių mokyklos ir ukrainiečių mokyklos „Gravitacija“ mokiniai bei kiti atlikėjai.

Kovo 9-ąją Taraso Ševčenkos 212-osios gimimo metinės paminėtos prie šiam ukrainiečių kūrėjui Vilniuje pastatyto paminklo. Minėjime dalyvavo Ukrainos ambasadorė Lietuvoje Jos Ekselencija Olha Nikitchenko, kiti Ukrainos ambasados darbuotojai, moksleiviai, Vilniaus ukrainiečių bendrijos nariai.

Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė pasidalija, kad visas šių metų pirmasis ketvirtis ukrainiečiams buvo labai intensyvus.

◆ Sausio 22 d. švęsta Ukrainos vienybės diena, prisimintas Ukrainos Liaudies Respublikos ir Vakarų Ukrainos Liaudies Respublikos Susivienijimo akto paskelbimas 1919 metais. Šis aktas vainikavo abiejų Ukrainos dalių – Padnieprio ir Padniestrio – gyventojų norą gyventi vienoje valstybėje. Tai buvo esminės svarbos įvykis Ukrainos valstybingumui. Oficialiai ši šventinė diena Ukrainoje įteisinta Ukrainos Prezidento 1999 m. sausio 21 d. dekretu.

◆ Bendrijos nariai dalyvavo prie Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus surengtoje akcijoje „Put in Jail“.

◆ Kasmet Vilniaus ukrainiečių bendruomenė prisijungia prie pasaulinės akcijos „Atminties angelai“, kuri vyksta vasario 18–20 dienomis, pagerbiant Orumo revoliucijos didvyrius. Ukrainiečiai įvairiose pasaulio šalyse ant medžių kabina popierinius angelus, taip pagerbdami žuvusiuosius už Ukrainos laisvę. Vilniaus ukrainiečių bendrija popierinius angelus, kuriuos pagamino Kateryna Varnelienė ir Viktorija Ovčarenko, pakabino ant medžių priešais Lukiškių aikštę, kur vasario 24 d. vyko labdaros koncertas ir lėšų rinkimo akcija Ukrainai paremti.

◆ Vasario 21 d. bendrijos atstovai dalyvavo Ukrainos centre surengtame tarptautiniame forume „Ukrainos atstatymas: naujos galimybės ir vystymosi scenarijai“, skirtame ketvirtosioms Rusijos karo prieš Ukrainą metinėms.

◆ Ketvirtąsias Rusijos karo prieš Ukrainą metines Vilniaus ukrainiečių bendrija paminėjo ir Katedros aikštėje vykusiame 167-ame Ukrainos palaikymo mitinge.

◆ Vilniaus ukrainiečių bendrija prisijungė prie renginių, skirtų pagerbti Tado Tumo atminimą. Jis žuvo 2024 m. vasario 23 d. kare gindamas Ukrainą. Vasario 22 d. Vilniaus Šv. Ignoto bažnyčioje buvo aukojamos šv. mišios, o vėliau Antakalnio kapinėse pašventintas T. Tumui skirtas paminklas. Prisiminti ir kiti Ukrainoje žuvę lietuviai: kino režisierius ir kultūros antropologas Mantas Kvedaravičius, Tomas Valentėlis.

◆ Bendrijos nariai susitiko su ukrainiečiais rašytojais Vilniaus knygų mugėje.

Parengta pagal Vilniaus ukrainiečių bendrijos inf.

Popietės, skirtos Tarasui Ševčenkai ir Lesiai Ukrainkai, dalyviai.

Bendra istorija: primirštų puslapių atkleidimas

Veranika Vyhouskaya į Lietuvą atvyko prieš ketverius metus. Baltarusijoje ji dirbo užsienio žurnalistų, fotografų ir rašytojų padėjėja. „Už tai, kad prisidėjau prie „EuroNews“ televizijos objektyvaus reportažo apie situaciją šalyje rengimo, mane pradėjo persekioti. Vengdama suėmimo su vaikais išvykau į Lenkiją. Kadangi turėjau Lietuvos vizą, Lenkijoje negalėjau legalizuotis, atvykau į Kauną. Šį miestą pirmiausia rinkausi dėl vaikų. Šiame mieste yra labai gera tarptautinė mokykla. Džiaugiuosi, kad Kaune suradau labai geranorišką bendruomenę ir greitai integravausi, – pasakoja Veranika ir pasidžiaugia, kad gyvendama šiame mieste ji geriau išmoko lietuvių kalbą. – Lietuviškai šiek tiek kalbėjau jau anksčiau. Europos humanitariniame universitete studijavau žurnalistiką ir komunikaciją, o jį perkėlus į Vilnių, studijas tęsiau Lietuvoje. Šiame universitete studijavau 2005–2007 metais“.

Subūrė Kauno gudų draugiją

2021-aisiais atvykusi į Kauną Veranika pradėjo burti savo tautiečius. Į draugijos veiklą įsitraukė ir nuo seno šiame mieste gyvenantys baltarusiai, ir atvykusieji prieš kelerius metus. Tiesa, kol kas Kauno gudų draugija yra dalis Veranikos vadovaujamos įstaigos „Polyglot Language Organization“ padalinys. „Tačiau galvojame, kad atėjo laikas šiai draugijai tapti savarakišku juridiniu asmeniu, – sako pašnekovė. – Draugijos veiklą orientuojame į baltarusiams svarbių istorinių faktų sugrąžinimą į Baltarusijos istoriją. Pirmasis mūsų projektas, dėl kurio ir susivienijome, buvo Baltarusijos ir Lietuvos statybos inžinieriaus, talentingo Kauno architekto, visuomenės veikėjo, tautinės Baltarusijos vėliavos eskizo autoriaus Klaudijaus Dušausko-Duž kapo restauravimas. Kad jis palaidotas Kaune, sužinojau tik persikėlusį gyventi į šį miestą. Man tai pasirodė simboliška: miestas, kuriame ieškojau ramybės, tyliai saugo vieno iškiliausių baltarusių kūrėjų atminimą. Kartu su Kauno baltarusių draugija, žmonėmis, kurie iš Baltarusijos pasitraukė dėl politinių priežasčių, nuvykome aplankyti kapo. Nors apleistas, jis vis dar turėjo orumo. Nusprendėme jį sutvarkyti. Paskelbėme talką ir mūsų pačių nuostabai apie šimtas žmonių iš įvairių pasaulio šalių prisidėjo prie atminimo įamžinimo. Dauguma jų nebuvo iš Kauno, tačiau savo parama jie tapo šio miesto istorijos dalimi. Kai kurie vėliau atvyko aplankyti kapo, kurį padėjo atkurti. Kiti dalijosi nuotraukomis ir pasakojimais, žymėjo vietą socialiniuose tinkluose. Dalis tiesiog jaučia pasididžiavimą prisidėję prie prasmingo darbo“.

Kauno gudų draugijos projektas neliko nepastebėtas ir Lietuvoje. Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės už iniciatyvą Veraniką Vyhouskayą apdovanojo vardiniu laikrodžiu. „Tas apdovanojimas įrodė, kad mes einame teisingu keliu“, – įvertinimu pasidžiaugia pašnekovė.

Baltgudžių batalionas

„Kai atsiverčiau Klaudijaus Dušausko-Duž istoriją, supratau, kad baltarusiai labai daug ko iš savo istorijos nežino. Norėjau padaryti kažką tokio, kas būtų svarbu ir baltarusiams, ir lietuviams, kas padėtų atskleisti, kad šias dvi tautas jungia bendros vertybės ir laisvės troškimas. Susidomėjau lietuvių kovomis XX amžiaus pradžioje, o konkrečiai – Baltgudžių batalionu. Baltarusijos vadovėliuose nėra informacijos apie baltgudžių batalioną. Ir man pačiai informacija apie šį batalioną buvo istorinis atradimas. Kai apie tai gavau knygų ir pradėjau jas studijuoti, man tiesiog akys atsivėrė. Taigi Kauno gudų draugija ėmėmės naujos iniciatyvos – įamžinti baltgudžių Lietuvos kariuomenėje 1919–1923 metais atminimą. Bendruomenės savanoriai identifikavo vietą, kur 1920–1921 m. Kaune buvo dislokuotas šis batalionas. Jų išsiaiškintas ir Kultūros ministerijos patvirtintas faktas – prilygsta moksliniam atradimui ir norime jį paversti materialiu ženklu. Pusė sumos, reikalingos baltgudžių bataliono atminties ženkliui, jau esame surinkę. Tikimės, kad pavyks įgyvendinti sumanymą“.

Kitas Kauno gudų draugijos veiklos rezultatas – 2025-aisiais išleistas atvirukų rinkinys „Baltgudžių bataliono drąsos istorija. Didvyriai gyvena amžinai“.

„Atvirukais atskleidžiame, kad bendradarbiavimas prieš šimtą metų padėjo išsaugoti Lietuvos nepriklausomybę. Batalione, nors jis vadinosi baltgudžių, kovojo dar ir žydai, ir totoriai. Atvirukų rinkinys tapo mokymą medžiaga, akivaizdžiai parodanti, kad galima susivienyti. Atvirukų rinkinį išsiuntėme įvairiose šalyse veikiančioms baltarusių bendruomenėms. Pasinaudami dirbtiniu intelektu iš archyvinių nuotraukų, sukūrėme filmuką apie baltgudžių batalioną“, – draugijos veiklą apžvelgia Veranika Vyhouskaya.

Pašnekovės teigimu, šiuo metu Kaune gyvena keli tūkstančiai baltarusių. „Mes tapome šio miesto dalimi ir mums norėtųsi didesnio kontakto su Kauno miesto savivaldybe“, – lūkesčiais pasidalija Kauno gudų draugijos vadovė Veranika Vyhouskaya.

Vytis Kaunas

Popietė Vaičiaičiui ir lietuvių kalbai

Literatūrinės-muzikinės kompozicijos atlikėjos.

Šiomet minime lietuvių poeto, elegijos žanro pradininko lietuvių lyrikoje Prano Vaičiaičio 150-ąsias gimimo ir 125-ąsias mirties metines. Seimas, atsižvelgdamas į istorinės, politinės, sociokultūrinės atminties išsaugojimo svarbą ir valstybei svarbių įvykių, asmenybių, sukakčių atmintinus minėjimus, priėmė rezoliuciją, kuria pakvietė 2026 metais prisiminti Praną Vaičiaitį.

Kovo 9 d. Tautinių bendrijų namų iniciatyva surengta šiam poetui skirta literatūrinė-muzikinė popietė „Trumpas gyvenimas, ilgi aidai“.

Per eilėraščius, dainas ir muziką, biografijos faktus Liudgarda Čepienė ir Tarptautinės literatū, rašytojų ir menininkų gildijos „Vingis“ narės Birutė Gaučienė, Inga Gučienė jautriai skleidė trumpą, bet kupiną meilės Lietuvai poeto gyvenimo ir kūrybos kelią – nuo jo vaikystės Sintautų valsčiuje, studijų ir darbo Sankt Peterburge iki sugrįžimo į tėvų namus, iš kurių jis, sulaukęs tik 25-erių, iškeliavo amžinybėn.

Pranas Vaičaitis buvo vienas iš atgimstančio lietuvių sąjūdžio žmonių ir viešosios kalbos kūrėjas. Jo eilės brandino lietuvišką žodį, todėl Tautinių bendrijų namuose vykusia popietė pagerbta ir lietuvių kalba, primenant, kad šiomet jau surengtos 11-osios Lietuvių kalbos dienos.

TBN inf.

Galimybės mokytis lietuvių kalbos

Tautinių bendrijų namai lietuvių kalbos kursus rengia nuo 1992 metų, o 2005 metais čia buvo įsteigtas Valstybinės kalbos mokymo centras. Jame rengiami mokymai, skirti tiek pradedantiesiems, tiek pažengusiems: nuo A1 iki C1 lygio. Mokymai vyksta tiek gyvai, tiek nuotoliniu būdu. Pernai Valstybinės kalbos mokymo centre lietuvių kalbos mokėsi apie 750 žmonių. Nuo 2026-ųjų sausio valstybinės kalbos mokosi apie šimtas žmonių, o nuo kovo 16 d. jų skaičius pasipildė dar 40 A1, A2, B1, B2 lygio besimokančiųjų.

Mokymus finansuoja Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Valstybinė lietuvių kalbos komisija.

Lietuvių kalbos mokymus taip pat organizuoja ir kitos su tautinėmis mažumomis dirbančios įstaigos: Romų visuomenės centras, Klaipėdos miesto savivaldybės Tautinių kultūrų centras, Kauno įvairių kultūrų centre.

TBN inf.

Jie kalba ir rašo lietuviškai

Šiuos kitakalbių, kurie mokosi Tautinių bendrijų namų organizuojamuose mokymuose, tekstus pateikusi mokytoja Violeta Lopetienė užtikrina, kad besimokantieji juos rašė visiškai savarankiškai.

Ko man labiausiai trūksta, kai išvykstu iš savo šalies? Ko pasiilgstu išvykęs iš Lietuvos?

Jei gerai pagalvoti, turiu ne tiek daug dalykų, kurių man trūksta išvykęs iš Baltarusijos. Tikrai netrūksta baltarusų kalbos, nes Vilniuje ji skamba dažniau nei Minske. Nepasiilgstu maisto – Lietuvoje labai panašus ir skanus maistas. Taip pat panaši gamta ir dar yra jūra. Bet trūksta tų draugų, kurie ten liko, trūksta gyvo bendravimo su tėvais ir truputi trūksta Minsko.

Išvykęs iš Lietuvos pirmiausia pasiilgstu naujųjų draugų ir Vilniaus.

Dzmitry

Jau ketvirtus metus gyvenu ne savo tėvynėje ir labai ilgiuosi jūros, saulės, žmonių, kurie supranta tuos pačius juokelius ir užuominas. Tikiuosi kada nors grįžti namo, į taiką Ukrainą, į gimtąjį Odesą.

Kai išvyksiu, pasiilgsiu Lietuvos, kur gyvena nuostabūs, geri žmonės. Lietuvoje labai ramu ir gražu. Tikriausiai pasiilgsiu lietuvių kalbos pamokų: man labai patinka lietuvių kalba.

Tetiana Kotsievska

Ko man labiausiai trūksta, kai išvykstu iš savo šalies? Ko pasiilgstu išvykusi iš Lietuvos? Žinoma, pirmiausia man trūksta mamos. Jau ketveri metai, kai mes nesimatėme – tik telefoniniai skambučiai jungia mus per atstumą. Mano namai dabar okupacijoje, ir tas jausmas, kad negali bet kada sugrįžti, spaudžia širdį.

Labai pasiilgstu Juodosios ir Azovo jūros, karšto vasaros stepės oro, kurio kvapas lygiai toks, kokio niekur kitur nėra. Iki šiol Lietuvoje neragavau tokių pomidorų ir arbūzų, kokie būdavo Ukrainoje. Trūksta ir to jausmo, kai nuo medžio nusiskini karštą, saulėje nokusį vynuogės ar persiko vaisių.

Pasiilgstu ir draugų, kurie dabar išsibarstę po visą pasaulį. Neapsakomai ilgiuosi Kachovkos pakrantės, tų vakarų, kai vaikštai palei Kachovkos tvenkinį – mūsų „Kachovkos jūrą“. Dabar jos nebėra. Nebėra vandens – tik tuščias, skaudus krateris atmintyje ir kraštovaizdyje.

O kai išvykstu iš Lietuvos, man ima trūkti kitų dalykų. Pirmiausia – švaros. Čia gatvės tokios tvarkingos, vejos nupjautos, viskas prižiūrėta. Keliaujant į kitas šalis iš karto pastebiu nelygius, neprižiūrėtus šaligatvius ar nenušienautą žolę.

Ir dar vienas dalykas – lietuviški pieno produktai. Man atrodo, kad tokio skonio ir tokios kokybės nerasi niekur kitur.

Marija Papakonstandi

Irena Kutkus

Kai išvyksta iš Lietuvos, man labiausiai trūksta to jausmo namų, jausmo, kuris susijęs su mano tėčiu ir jo didele šeima. Nors gimiau Peterburge, savo gimtąją šalimi visada laikau Lietuvą, kur jaučiu savo šaknis ir ryšį su šeima.

Mano tėtis gimė Žemaitijoje esančiame vienkienyje. To vienkienio jau nebėra, bet liko graži tų vietų gamta ir šilti, nuoširdūs žmonės – mūsų giminės.

Vaikystėje dažnai lankydavausi Lietuvoje, todėl dabar man ypač svarbu daugiau sužinoti apie savo protėvius ir atrasti naujų giminaičių.

Mano vaikai taip pat bendrauja su lietuviška gimine ir tai mane labai džiugina. Noriu, kad ir jie jausytų savo ryšį su kiltava.

Ir žinoma, tikiuosi, kad laikui bėgant turėsiu galimybę persikelti gyventi į Lietuvą ir būti arčiau savo šaknų bei šeimos.

Józefa Kodis

Gimė 1957 m. lenkų šeimoje Sabilkose Ošmianoje (Baltarusija (Gudija)). Ji buvo devintas vaikas šeimoje. 1958 m. šeima persikėlė gyventi į Liubavą (Vilniaus r.) Aštuonmetę mokyklą baigė Čiužakampyje (Šalčininkų r.) vidurinę mokyklą – Rudaminoje (Vilniaus r.). Įstojo į Vilniaus elektromechanikos technikumą. Po studijų daug metų dirbo gamykloje „Metmede“ Skaidiškėse. Šiuo metu gyvena Skaidiškėse.

Debiutavo 2012 metais „Vilniaus savaitraščio“ skiltyje „Pegazas“. Jos eilėraščiai yra spausdinami Lietuvoje ir Lenkijoje.

SKRZYDŁA

Są ludzie, co darują skrzydła
Krucze, z zapachem wiosny.
Przejrzyste,
Trzepoczą echem radości.
Dziękuję panu
Za głos w słuchawce
Lirycznie głęboki.
Za skrzydła żywego słowa.
Skropione żywicy sokiem.
Nie fruвам.

Mam ich w zapasie.
Schowałam w sercowym sejfie.
Zaglądam czasem.
Nie drobiazg.
Bo nawet zamknięte
Od drzazg i szarpania słowem
Skrzydła okropię rosa,
Dla wnucząt swych schowam.
To serca bycie.
Bycie Człowieka –
Darować skrzydła w opiece.
Nieliczni pojma.

Tylko wybrani.
Ci... Którzy ludziom świecą.
Dziękuję panu. Dzisiaj
Wielkanoc.
Palma zagląda w talerze...
W oczy I serca.

Zmusza nas w dobro wierzyć.

*(Wiersz - podziękowanie dla
p. Józefa Szostakowskiego)*

Sergey Sys

Poetas, rašytojas, žurnalistas. „Lietuvoje atsidūriau bėgdamas nuo kalėjimo Baltarusijoje. Kurį laiką slapsčiausi Rusijoje, paskui – Ukrainoje, bet prasidėjus karui iš ten teko persikelti į Lenkiją, o prieš trejus metus atsidūriau Lietuvoje“, – savo istorija dalijasi Sergey Sys, emigracijoje išleidęs dvi knygas, o netrukus turi pasirodyti ir trečia jo kūrybos knyga, kurioje per poeziją jis pasakoja, kaip „jaukinosi“ Lietuvą.

Прылучэнне

Прыручала мяне і лашчыла,
закалыхвала і спакушала,
моцнай кавы кубачак нашча,
мне штораціцы падавала.

Чаравала крывымі вулкамі,
апякала каханню шалам,
ноччу поруч, крокамі гулкімі,
лэгкім ценем са мной блукала.

Шчодрa сыпала падарункамі –
невядомай таемнай мовай,
вышывала мой лёс карункамі,
стаць хацела каханкай новай.

Прыручала, і вось я прыручаны,
мне з табою сугучна і ўмільна...
Абвяшчаю пра нашы заручыны,
Вашамосць, мая светлая Вільня.

Aliaksandra Žiriakova-Kačan

Gimė 1995 m. Minske. Nuo 2020 m. gyvena ir dirba Vilniuje. Ryšių su visuomene specialistė, vertėja. Eilėraščiai publikuoti „Lietuvos rusų poezijos antologijoje“ (2022), „Lietuvos vaikų literatūros antologijoje“ ir kituose leidiniuose. Nuo 2023 m. – literatūrinio susivienijimo „LS LOGOS“ sekretorė.

Брошенные минуты

Вокзалы, залы ожидания –
Как много брошенных минут,
И медленно празднoshатанье,
Пока часы не призовут.

Не прикуют к местам билетным,
Не прислонят к стеклу окна,
Где даль на пальчиках балетных
Бежит, уныла и легка.

Как знать, вернёмся ли обратно,
Пойдём огнями в ночь мерцать.
И поклянёмся троекратно:
Всё завтра ж заново начать.

А время бешено и дробно
Уж рассыпается в ушах,
Чтобы настойчиво, подробно
Нам сны о будущем внушать.

Svarbiausių 2026-ųjų metų renginių kalendorius

VILNIUS

Balandžio 29 d.

Tarptautinis totorių kultūros festivalis (Vilniaus lenkų kultūros namai). Organizatorius Trakų krašto totorių bendruomenė.

Gegužės 19–20 d.

Tarptautinis renginys „iN’26: Integracijos ir įtraukties forumas“. Organizatorius Tautinių mažumų departamentas prie LRV.

Gegužės 21 d.

Tautinių bendrijų dienos renginiai. Organizatorius Tautinių mažumų departamentas prie LRV.

Liepos 15–22 d. (preliminari data)

Kūrybinė vasaros mokykla Trakuose ir koncertas. Organizatorius asociacija „Totorių kultūros centras ILSU“

Rugpjūčio 9–16 d.

XXVI vaikų ir jaunimo etninės kultūros vasaros mokykla „Tradicija“. Organizatorius Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centras.

Rugsėjo 18–20 d.

Tautų mugė.

Rugsėjo 11–12 d.

Lietuvos romų bendruomenės romų kultūros festivalis GYPSY FEST '26.

Lapkričio 4–8 d.

XXI tarptautinis folkloro festivalis „Pokrovo varpai“. Organizatorius Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centras.

PABRADĖ, ŠVENČIONIŲ R.

Birželio 20 d.

Tautinių mažumų festivalis „Kultūrų daug – širdis viena“. Organizatorius Pabradės miesto kultūros centras

KAUNAS

Rugsėjo 12 d.

Festivalis „Kultūrų sodas 2026“. Organizatorius Kauno įvairių tautų kultūrų centras.

KLAIPĖDA

Gegužės 22–23 d.

Tautinių kultūrų diena. Teatro aikštė. Organizatorius Tautinių kultūrų centras.

Lapkričio 7–15 d.

Ispanų kultūros dienos. Organizatorius Tautinių kultūrų centras.

ŠIAULIAI

Birželio 28 d. (preliminari data)

Festivalis „Tamburinas“. Organizatorius Romų integracijos centras.

VISAGINAS

Gegužės 9 d.

XIII respublikinis vaikų ir jaunimo liaudies kūrybos atlikėjų konkursas-festivalis „Tradicijų paveldėtojai“.

Rugsėjo 24–26 d.

X tarptautinis tautinių kultūrų festivalis „Rudeninė“. Organizatorius Visagino kultūros centras.

